

ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS
(viies, laiendatud koda)

8. juuli 2004*

Kohtuasjas T-198/01,

Technische Glaswerke Ilmenau GmbH, asukoht Ilmenau (Saksamaa), esindajad:
esialgu advokaadid S. Gerrit ja C. Arhold, hiljem advokaadid C. Arhold ja
N. Wimmer, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: V. Kreuzschitz ja V. Di Bucci,
kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostja,

keda toetab

Schott Glas, asukoht Mainz (Saksamaa), esindaja: advokaat U. Soltész,

menetlusse astuja,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

mille esemeks on taotlus tühistada komisjoni 12. juuni 2001. aasta otsus 2002/185/EÜ Saksamaa Liitvabariigi poolt Technische Glaswerke Ilmenau GmbH-le (Saksamaa) antud riigiabi kohta (EÜT L 62, lk 30),

EUROOPA ÜHENDUSTE ESIMESE ASTME KOHUS
(viies, laiendatud koda),

koosseisus: esimees R. García-Valdecasas, kohtunikud P. Lindh, J. D. Cooke, H. Legal ja M. E. Martins Ribeiro,

kohtusekretär: ametnik D. Christensen,

arvestades kirjalikus menetluses ja 11. detsembri 2003. aasta kohtuistungil esitatud,

on teinud järgmise

otsuse

Õiguslik raamistik

- 1 EÜ artikli 87 lõike 1 järgi on ühisturuga kokkusobimatu riigiabi, mis kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust ja ähvardab kahjustada konkurentsi, kui asutamislepingus ei ole ette nähtud teisiti.

2 EÜ artikli 87 lõige 3 sätestab:

„Ühisturuga kokkusobivaks võib pidada:

[...]

c) abi teatud majandustegevuse või teatud majanduspiirkondade arengu soodustamiseks, kui niisugune abi ei mõjuta ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega [...]”.

3 Komisjon avaldas 23. detsembril 1994 teate, milles sätestati ühenduse suunised raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta, mis on käesolevas asjas rakendatavad (EÜT C 368, lk 12, edaspidi „raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antavat riigiabi käsitlevad suunised”). Need suunised sätestavad:

„1.2 Teatavates tingimustes [...] võib raskustes olevate ettevõtjate päästmiseks ja nende ümberkorraldamise soodustamiseks antud riigiabi olla õigustatud. Seda võib näiteks õigustada sotsiaal- või regionaalpoliitika, soov säilitada konkurentsivõimeline turustruktuur, kui ettevõtjate kadumine viiks monopoolse või kitsa oligopoolse olukorrani, või kui on vaja arvestada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate sektori erilisi vajadusi ja nendest tulenevaid üldisemaid majanduslikke hüvesid.

[...]

3.2 Ümberkorraldusabi

[...]

3.2.2 Üldtingimused

[...] et komisjon saaks abi heaks kiita, peab ümberkorralduskava vastama kõigile üldtingimustele.

A. Elujõulisuse taastamine

Kõigi ümberkorralduskavade vältimatuks tingimuseks on see, et nad peavad mõistliku aja jooksul ning tulevaste tegevuseeldustega seotud realistlike oletuste alusel äriühingu pikaajalise elujõulisuse taastama. Ümberkorraldusabi peab seetõttu olema seotud elujõulise ümberkorralduskava või saneerimisega, mis tuleb komisjonile esitada kõigi vajalike täpsustustega. See kava peab võimaldama äriühingu konkurentsivõime taastamist mõistliku aja jooksul.

[...]

C. Ümberkorraldamise hinna ja eelistega proportsionaalne abi

Abi suurus ja intensiivsus peavad olema piiratud ümberkorraldamiseks rangelt vajaliku miinimumiga ja seotud ühenduse vaatepunktist oodatud eelistega. Neil põhjustel peavad abi saajad omavahenditest või turutingimustes saadud välise

rahastamise abil reeglina oluliselt kaasa aitama ümberkorralduskavale. Konkurentsimoonutuste piiramiseks tuleb vältida seda, et abi antaks vormis, mille tagajärjel on äriühingul üleliigseid sularahareserve, mida ta saaks kasutada agressiivseteks turgu moonutavateks tegevusteks, millel puudub seos ümberkorraldamisega. Abi ei tohi kasutada ka uute ümberkorraldamiseks mittevajalike investeeringute finantseerimiseks. Rahanduslikuks ümberkorraldamiseks mõeldud abi ei tohi liigselt vähendada äriühingu finantskulusid.

[...]” [mitteametlik tõlge]

- 4 Riigiabi järelevalve kohta on 16. aprillil 1999 jõustunud nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrus (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli [88] kohaldamiseks (EÜT L 83, lk 1).

- 5 Selle määruse artikli 4 lõige 4 sätestab, et komisjon algatab ametliku uurimismenetluse talle teatatud meetme suhtes, kui pärast esialgset uurimist on kahtlusi selle kokkusobivuse kohta ühisturuga. Vastavalt määruse artikli 6 lõikele 1 kutsub komisjon kõnealust liikmesriiki ja teisi huvitatud pooli üles esitama märkusi ettenähtud tähtaja jooksul. Määruse artikli 6 lõike 2 kohaselt esitatakse saadud märkused kõnealusele liikmesriigile, kellel on võimalus neile vastata.

- 6 Määruse nr 659/1999 artikli 20 lõige 1 näeb ette:

„Vastavalt artiklile 6 võib iga huvitatud pool esitada märkusi komisjoni ametliku uurimismenetluse algatamise otsuse kohta. Igale huvitatud poolele, kes on selliseid

märkusi esitanud, ja igale individuaalabi saajale saadetakse koopia otsusest, mis komisjon teeb vastavalt artiklile 7.”

Vaidluse taust

- 7 Technische Glaswerke Ilmenau GmbH on Saksa äriühing asukohaga Ilmenaus, Tüüringi liidumaal. Ta tegutseb klaasisektoris.
- 8 Ta asutati 1994 abielupaar Geißi poolt eesmärgiga üle võtta neli kaheteistkümnest endise Ilmenauer Glaswerke GmbH (edaspidi „IGW”) klaasitootmisliinist; viimati-nimetatud äriühing likvideeriti Treuhandanstalt’i poolt (avalik-õiguslik asutus, mille ülesandeks on endise Saksa Demokraatliku Vabariigi äriühinguid ümber korraldada, nüüdseks muudetud Bundesanstalt für vereinigungsbedingte Sonderaufgaben, edaspidi „BvS”). Kõnealused tootmisliinid pärinesid Volkseigener Betrieb Werk für Technisches Glas Ilmenau riigistatud varadest, mis enne Saksamaa ühendamist oli endise Saksa Demokraatliku Vabariigi klaasitootmise keskus.
- 9 Nelja tootmisliini müük IGW poolt hagejatele toimus kahes osas, esimene leping sõlmiti 26. septembril 1994 (edaspidi „asset-deal 1”; vara üleandmise leping), mille Treuhandanstalt kiitis heaks detsembris 1994, ja teine leping sõlmiti 11. detsembril 1995 (edaspidi „asset-deal 2”), mille BvS kiitis heaks 13. augustil 1996.

- 10 *Asset-deal 1* järgi oli esimese kolme tootmisliini müügihind 5,8 miljonit Saksa marka (edaspidi „mark”) (2 965 493 eurot) ning see tuli maksta kolmes osas — 31. detsembril 1997, 31. detsembril 1998 ja 31. detsembril 1999. Tasumist tagas 4 miljoni marga (2 045 168 eurot) suurune hüpoteek ja 1,8 miljoni marga (920 325 eurot) suurune pangagarantii.
- 11 Vaidlust pole selles, et ühtegi neist kolmest maksest ei toimunud.
- 12 *Asset-deal 2* järgi müüs IGW ka neljanda tootmisliini hagejale hinnaga 50 000 marka (25 565 eurot).
- 13 Pooled ei vaidlusta ka seda, et hagejal olid 1997. aastal rahakäibeprobleemid. Neid raskusi arvestades alustas hageja läbirääkimisi BvS-iga. Nende tagajärjel sõlmiti 16. veebruaril 1998 leping, millega BvS nõustus vähendama *asset-deal 1* järgset müügihinda 4 miljoni marga võrra (edaspidi „hinnaalandus”).
- 14 Saksamaa Liitvabariik teatas 1. detsembri 1998. aasta kirjaga komisjonile erinevatest meetmetest, millega kavatseti hagejat pinnale tõsta, sealhulgas hinnaalandusest. See teade puudutas osaliselt ajavahemiku 1998–2000 ümberkorralduskava, mis sisaldas eriti uue eraõigusliku investori otsimist, kes suudaks investeerida 3 850 000 marka (1 968 474 eurot).
- 15 Komisjon algatas 4. aprilli 2000. aasta kirjaga SG (2000) D/102831 EÜ artikli 88 lõikes 2 ette nähtud ametliku uurimismenetluse. Ta leidis, et on oht, et Saksa ametivõimud andsid *asset-deal 1* ja *asset-deal 2* raames riigiabi. Seda väidetavat riigiabi kirjeldati Euroopa Ühenduste Teatajas 29. juulil 2000 avaldatud teates (kutse

esitada EÜ asutamislepingu artikli 88 lõike 2 alusel märkusi abi C-19/2000 (end. NN 147/98) kohta — Technische Glaswerke Ilmenau'le antud abi — Saksamaa (EÜT C 217, lk 10)), milles komisjon leidis esialgu, et ühisturuga kokkusobimatuks abiks võib pidada kahte kõnealust meetet, nimelt hinnaalandust ja 30. novembril 1998 Thüringer Aufbaubank'i (TAB) poolt abiprogrammi NN 74/95 (heaks kiidetud otsusega SG (96) D/1946) alusel antud 2 miljoni marga (1 015 677 eurot) suurust laenu.

- 16 Saksamaa Liitvabariik esitas 7. juulil 2000 komisjoni jõudnud kirjaga oma märkused seoses ametliku uurimismenetluse avamisega. Saksamaa arvates ei olnud hinnaalandus riigiabi, vaid kujutas endast eraõigusliku võlausaldaja käitumist, kes tahab võlga sisse nõuda olukorras, kus terviklik ostuhinna sissenõudmine oleks tõenäoliselt kaasa toonud võlgniku likvideerimise.
- 17 Olles teada saanud 29. juuli 2000. aasta teatest, esitas hageja 28. augustil 2000 komisjonile oma märkused. Hageja palus komisjonil võimaldada talle juurdepääs toimiku mittekonfidentsiaalsele osale ja anda talle seejärel võimalus esitada uusi märkusi.
- 18 BvS andis 11. oktoobri 2000. aasta kirjaga hagejale tähtaja *asset-deal* 1-s kokku lepitud müügihinna jäägi, st 1,8 miljonit marka, ja 1. jaanuari 1998 ja 20. juuni 2000 vahel kogunenud intresside summas 198 800 marka (101 645 eurot) tasumiseks. Nõudmata lisaintresside maksmist, kinnitas BvS uued maksetähtpäevad — 31. detsember 2003, 31. detsember 2004 ja 31. detsember 2005. Igal neist kuupäevadest tuli seega tagasi maksta 666 600 marga (340 827 euro) suurune summa.

- 19 Saksamaa Liitvabariik esitas 20. novembri 2000. aasta teatega komisjonile oma märkused hageja konkurendi äriühingu Schott Glas poolt 28. septembril 2000 ametliku uurimismenetluse raames esitatud märkuste kohta.
- 20 Saksamaa Liitvabariik esitas 27. veebruaril 2001 komisjonile oma teate lisas koopia audiitori hr Arnoldi 24. novembri 2000. aasta aruandest (edaspidi „Arnoldi aruanne”) hageja olukorra ja kasumiväljavaadete kohta.
- 21 Komisjon võttis 12. juunil 2001 vastu otsuse 2002/185/EÜ Saksamaa Liitvabariigi poolt Technische Glaswerke Ilmenau’le antud riigiabi kohta (EÜT 2002, L 62, lk 30, edaspidi „vaidlustatud otsus”). Komisjon keeldus selgesõnaliselt sama ametliku uurimismenetluse raames uurimast teisi võimalikke abisid, nagu *asset-deal* 1 raames antud 1,8 miljoni marga suuruse pangagarantii uuendamine madalamajärguliseks hüpoteegiks („nachrangige Grundschuld”) ja selles lepingus märgitud hinna jäägi tasumise edasilükkamine aastaks 2003 (vaidlustatud otsuse 42., 64. ja 65. põhjendus). Ta tuli järeldusele, et hinnaalandusega ei oleks eraõiguslik võlausaldaja nõustunud ning et see kujutas endast ühisturuga kokkusobimatut riigiabi EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses.
- 22 Komisjon leidis kolmel põhjusel (vaidlustatud otsuse 76.–80. põhjendus), et BvS ei käitunud hinnaalandust andes kui eraõiguslik võlausaldaja. Isegi kui *asset-deal* 2 nõudis hinnaalandust, ei olnud vaidlustatud otsuse sõnul mingeid tõendeid, et selline asjade käik oleks olnud vähem koormav kui esialgselt kokkulepitud tervikliku ostuhinna maksmine ja *asset-deal* 2-st loobumine (81. põhjendus). Komisjon ei võtnud kuulda hageja argumenti, mille järgi Tüüringi liidumaa poolt lubatud toetuste vähendamist arvestades kujutas hinnaalandus endast üksnes erastamislepingu kohandamist. Igal juhul leidis komisjon, et BvS ja Tüüringi liidumaa olid erinevad juriidilised isikud (82. põhjendus). Komisjon tuletas sellest, et BvS ei olnud

tegutsenud oma finantshuvide säilitamiseks, vaid pigem hageja säilimise tagamiseks (83. põhjendus).

- 23 Vaidlustatud otsuse kohaselt ei saa hinnaalandusele kui *ad hoc* ümberkorraldusabile erandit teha, kuna raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antavat riigiabi käsitlevate ühenduse suunistega kehtestatud tingimused ei olnud täidetud. Nimelt ei põhinenud hageja ümberkorralduskava realistlikel oletustel ja tema pikaajalise elujõulisuse taastamine oli olnud kahtluse all (92.–97. põhjendus).
- 24 Komisjon tuletas meelde ümberkorraldusabile pandud tingimust, mille järgi ümberkorralduskava peab ette nägema meetmed, et kergendada võimalikult palju võimalikke ebasoodsaid tagajärgi konkurentidele (98.–101. põhjendus). Hoolimata hageja ühe konkurenti märkustest, mille järgi esinevat ületootmine teatavate toodete turgudel, kus hageja on tegev, leidis komisjon, et tema valduses olevate andmete järgi ei esine turul tervikuna ületootmist (101. põhjendus).
- 25 Lõpuks leidis komisjon, et on täitmata riigiabi proportsionaalsuse tingimus, kuivõrd puudus eraõigusliku investori panus ülalviidatud suuniste tähenduses (102.–107. põhjendus). Peale selle, leides, et sama konkurenti sõnul müüs hageja oma tooteid pidevalt turuhinnast või koguni tootmismaksumusest madalamalt ja sai pidevalt sularahasüste kahjumi katmiseks, ei saanud komisjon välistada, et hageja kasutas saadud vahendeid tegevuseks, mis tõi kaasa konkurentsimoonusi turul ja millel puudus seos ümberkorraldusprotsessiga (103. põhjendus). Komisjon järeldas, et hinnaalandus ei olnud seega kokkusobiv ühisturuga (109. põhjendus).

26 Vaidlustatud otsuse artiklid 1 ja 2 sätestavad:

„Artikkel 1

Saksamaa [Liitvabariigi] poolt antud riigiabi Technische Glaswerke Ilmenau GmbH-le 4 miljoni [marga] suuruse ostuhinna [hinnaalanduse] kujul 26. septembril 1994 sõlmitud *asset-deal* 1 raames on kokkusobimatu ühisturuga.

Artikkel 2

1. Saksamaa [Liitvabariik] võtab kõik vajalikud meetmed, et nõuda abi saajalt artiklis 1 nimetatud ja talle ebaseaduslikult antud abi tagasimaksmist.

2. Abi tagasimaksmine toimub viivitamatult ja kooskõlas Saksa menetluskorraga tingimusel, et see võimaldab käesoleva otsuse kohest ja tõhusat täitmist. Tagasimaksmisele kuuluv abi hõlmab abi saamise ja selle tegeliku tagasimaksmise vahelise [ajavahemiku] intressid, mida arvutatakse võrdväärse regionaaltoetuse arvutamiseks kasutatava võrdlusmäära alusel.”

27 Hageja tunnistab, et ta teadis vaidlustatud otsusest alates 19. juunist 2001, kui BvS-i esindaja talle selle koopia andis.

- 28 Saksamaa Liitvabariik teavitas 23. augusti 2001. aasta kirjaga komisjoni oma kavatsusest viimase nõusoleku korral kõnealuse abi tagasinõudmist edasi lükata, et mitte ohtu seada hageja ja ühe uue võimaliku investori vahelisi läbirääkimisi.

Kohtumenetlus

- 29 Hageja algatas 28. augustil 2001 Esimese Astme Kohtu kantseleisse jõudnud hagiavaldusega käesoleva menetluse.
- 30 Komisjon esitas 13. novembril 2001 Esimese Astme Kohtu kantseleile eraldi dokumendiga Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 76a alusel taotluse kiirendatud menetluse läbiviimiseks. Hageja esitas 11. detsembri 2001. aasta märkustes selle taotluse kohta vastuväite. Pooltele teatati 17. jaanuaril 2002 viienda laiendatud koja otsusest mitte rahuldada kiirendatud menetluse läbiviimise taotlust.
- 31 Esimese Astme Kohtu president peatas hageja taotlusel 4. aprilli 2002. aasta määrusega kohtuasjas T-198/01 R: Technische Glaswerke Ilmenau v. komisjon (EKL 2002, lk II-2153) vaidlustatud otsuse punkti 2 kohaldamise kuni 17. veebruarini 2003. Selle peatamisega kaasnes hagejale pandud kohustus täita kolm tingimust. Hageja täitis need tingimused.
- 32 Esimese Astme Kohtu viienda, laiendatud koja esimehe 15. mai 2002. aasta määrusega lubati äriühingul Schott Glas menetlusse astuda komisjoni nõudeid toetades.

- 33 Euroopa Kohtu president jättis 18. oktoobri 2002. aasta määrusega kohtuasjas C-232/02 P (R): komisjon v. Technische Glaswerke Ilmenau (EKL 2002, lk I-8977) rahuldamata komisjoni edasikaebuse Esimese Astme Kohtu presidendi eespool viidatud 4. aprilli 2002. aasta määruse peale kohtuasjas Technische Glaswerke Ilmenau v. komisjon.
- 34 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Esimese Astme Kohus (viies, laiendatud koda) avada suulise menetluse ja otsustas 10. juulil 2003 kutsuda pooli vastama kas kirjalikult või kohtuistungil ajal mitmetele küsimustele ja esitada teatavaid dokumente. Pooled täitsid need nõudmised.
- 35 Esimese Astme Kohtu president peatas hageja järjekordse taotluse alusel 1. augusti 2003. aasta määrusega kohtuasjas T-198/01 R [II]: Technische Glaswerke Ilmenau v. komisjon (EKL 2003, lk II-2895) vaidlustatud otsuse artikli 2 kohaldamise kuni 17. veebruarini 2004, sidudes peatamise jälle kolme tingimusega, mida hageja pidi täitma.
- 36 Hageja taotles 15. oktoobri 2003. aasta kirjaga, et komisjon esitaks Saksamaa Liitvabariigi poolt 27. veebruaril 2001 saadetud teate 1. lisa, mille komisjon oli esitanud menetlust korraldava meetmena. Hageja taotles ühtlasi Esimese Astme Kohtult luba vastata kirjalikult, mitte kohtuistungil, nagu seda oli palunud Esimese Astme Kohus, ühele esitatud küsimusele ja komisjonile, kuivõrd komisjon ise oli samuti sellele küsimusele kirjalikult vastanud. Hageja taotlus rahuldati.
- 37 Esimese Astme Kohtu viienda, laiendatud koja esimees rahaldas 12. novembri 2003. aasta määrusega hageja esitatud taotlused käsitada konfidentsiaalsena nii pooltele juba kättetoimetatud menetlusdokumente kui ka menetlusdokumente, mis olenevalt olukorrast alles tuleks neile kätte toimetada, seoses andmetega, mis sisalduvad poolte vastustes Esimese Astme Kohtu küsimustele ja taotlustele teatavaid dokumente esitada, säilitades samal ajal võimaluse nõustuda võimalike vastuväidetega sellele.

- 38 Poolte kohtukõned ja vastused Esimese Astme Kohtu küsimustele kuulati ära 11. detsembri 2003. aasta kohtuistungil.
- 39 Hageja pöördus Esimese Astme Kohtu presidendi poole 17. veebruaril 2004 taotlusega vaidlustatud otsuse täitmise peatamise pikendamiseks hetkeni, kuni Esimese Astme Kohus on teinud põhikohtuasjas lõpliku otsuse.
- 40 Esimese Astme Kohtu president määras kodukorra artikli 105 lõike 2 teise lõigu alusel 3. märtsi 2004. aasta määrusega vaidlustatud otsuse täitmise peatamise ajutise pikendamise hetkeni, kuni peatamise pikendamise taotluse osas otsus tehakse.
- 41 Esimese Astme Kohtu president määras 12. mai 2004. aasta määrusega kohtuasjas T-198/01 R [III]: Technische Glaswerke Ilmenau v. komisjon (EKL 2004, lk II-1471) vaidlustatud otsuse täitmise peatamise kuni käesoleva kohtuotsuse kuulutamiseni.

Poolte nõuded

- 42 Hageja palub Esimese Astme Kohtul:

- tühistada vaidlustatud otsus;

- mõista kohtukulud välja komisjonilt.

43 Komisjon palub Esimese Astme Kohtul:

— jätta hagi kui põhjendamatu rahuldamata;

— mõista kohtukulud välja hagejalt.

44 Komisjoni toetuseks menetlusse astuja palub Esimese Astme Kohtul:

— jätta hagi kui põhjendamatu rahuldamata;

— mõista kohtukulud, sealhulgas tema menetlusse astumisega seotud kulud, välja hagejalt.

Õiguslik käsitus

45 Oma hagi toetuseks esitab hageja sisuliselt viis väidet. Esimene neist tugineb EÜ artikli 87 lõike 1 rikkumisele ja põhjendamise puudumisele. Teine tugineb EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c rikkumisele ja ebapiisavale põhjendamisele. Kolmas tugineb kaitseõiguse ja hea haldustava rikkumisele. Neljas tugineb vaidlustatud otsuse

ebapiisavale põhjendamisele. Viies tugineb määruse nr 659/1999 artikli 20 lõike 1 teise lause rikkumisele.

Esimene väide, mis tugineb EÜ artikli 87 lõike 1 rikkumisele ja põhjendamise puudumisele

- 46 Esimese väite raames kinnitab hageja esiteks, et hinnaalandus ei kujuta endast EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses riigiabi. Ta väidab sellega seoses, et kõnealune hinnaalandus on *asset-deal* 1 muudatus, millele tal oli õigus, kuna Tüüringi liidumaa rikkus lubadust anda eelnevalt komisjoni poolt heaks kiidetud abi. Peale selle puudus vaidlustatud otsuses põhjendus selle kohta. Lisaks väidab hageja, et komisjon kohaldas valesti kriteeriumit eraõiguslikust investorist turumajanduses ja et otsus on selles osas ebapiisavalt põhjendatud. Lõpuks vaidlustab hageja teise võimalusena komisjoni poolt kindlaksmääratud tagasimaksmisele kuuluva abi summat.

Asset-deal 1 muutmise õigus

— Poolte argumendid

- 47 Hageja väidab, et *asset-deal* 1-ga kinnitatud 5,8 miljoni marga suuruse hinna alandamine 4 miljoni marga võrra kompenseerib seda, et Tüüringi liidumaa ei täitnud selle lepingu sõlmimisele eelnenud läbirääkimiste käigus 1994 antud lubadust maksta 4 miljonit marka.

- 48 Tüüringi liidumaa lubadust hõlmas 23. raamkava ühisprogrammis „Majandusliku ja regionaalstruktuuri parandamine”, mis on komisjoni 1. augusti 1994. aasta otsusega (nr 157/94, SG (94) D/11038) EÜ artikli 87 lõike 3 punkti a alusel heaks kiidetud regionaalne investeerimisabi kava. Hageja märgib, et selle kava järgi võis Saksamaa Liitvabariik anda abi BvS-ilt äriühingut tagasi ostvale investorile kuni 27% ulatuses äriühingusse investeeritud summast. Täiendavat abi 16% ulatuses investeeritud summast võis anda juhul, kui investor on „väike või keskmise suurusega ettevõtja” (edaspidi „VKE”). *Asset-deal* 1 raames oli hagejale lubatud selle täiendava abi maksmine 4 miljoni marga suuruses summas. Tüüringi liidumaa olevat sellegipoolest lõpuks keeldunud seda maksmast, põhjendamata täpsemalt oma keeldumist. Seejärel alustasid hageja ja BvS 1996. aasta lõpus läbirääkimisi eesmärgiga muuta *asset-deal* 1 ning selle käigus vähendati *asset-deal* 1-ga kehtestatud müügihinda 4 miljoni marga võrra.
- 49 Vastupidi menetlusse astuja seisukohtadele ei olnud hageja arvates ülalmainitud abi lubamine vastuolus ühenduse õigusnormidega, kuna hageja oli vähemalt 1995. aasta lõpuni VKE.
- 50 Muuhulgas ei ole see menetlusse astuja argument asjakohane, kuna hageja ja BvS oleksid *asset-deal* 1-s kokku leppinud müügihinnaks 1 miljon marka (511 292 eurot), kui nad oleks teadnud, et Tüüringi liidumaa ei maksa lubatud abi. Seega ei olnud 1,8 miljoni marga suuruse müügihinna määramine vastuolus riigiabi puudutavate õigusnormidega. Tegelikult ei keelanud need õigusnormid 1994. aastal seda, et BvS müüb tema poolt erastamisele kuuluva ja vähema kui 1000 töötajaga ettevõtte negatiivse hinnaga, st sümboolse summa eest, mis on seotud tempoolse abilubadusega.
- 51 Hageja meenutab, et ta väitis ametliku uurimismenetluse raames, et tal on BvS-i suhtes *asset-deal* 1 muutmisõigus („zivilrechtlicher Anspruch auf Anpassung”) pärast Tüüringi liidumaa poolset abilubaduse hülgamist. See õigus tuleneb Saksa

tsiviilõiguse normidest lepingu muutmise õiguse kohta lepingu aluse kadumise korral („Wegfall der Geschäftsgrundlage“), mis on kinnitust leidnud kohtupraktikas ja kodifitseeritud Bürgerliches Gesetzbuch'i (Saksamaa tsiviilseadustik) §-s 313. Käesolevas asjas oli ülalmainitud lubadus üheks *asset-deal* 1 sõlmimise otsustavaks põhjuseks. Kaks poolt leppisid kokku 5,8 miljoni marga suuruses müügihinnas ühises ootuses, et see lubadus täituks. Lubatud abi mitteandmise korral muudeti vastavalt Saksamaa tsiviilseadustiku § 313 lõikele 3 seda hinda äriühingu tegelikule väärtusele lähedaseks, mis vastas poolte poolt enne lubaduse tegemist läbi räägitud hinnale.

- 52 Hageja märgib, et vastupidi komisjoni väidetele oli Saksamaa valitsus kinnitanud hageja väiteid oma 27. veebruari 2001. aasta teates sõnadega, et ta „nõustus sisus [hageja] poolt ametliku uurimismenetluse kohta esitatud märkustes toodud arengutega”.
- 53 Komisjon olevat tunnistanud vaidlustatud otsuses (82. põhjendus) Tüüringi liidumaa abilubaduse võimalikku olemasolu ja hageja õigust lepingu muutmisele selle lubaduse hülgamise tõttu. Sellegipoolest oli komisjon eitanud hageja 28. augusti 2000. aasta märkustest temale teatavaks saanud ja Saksamaa valitsuse poolt tolle 27. veebruari 2001. aasta teates kinnitatud asjaolude õiguslikku tähtsust. Kuivõrd see komisjoni argument ei omanud mingit tähtsust, ei ole vaidlustatud otsus selles punktis põhjendatud.
- 54 Neis tingimustes ei ole komisjonil ja menetluse astujal alust vaidlustada neid asjaolusid esimest korda alles Esimese Astme Kohtu ees, et põhjendada vaidlustatud otsust. Kooskõlas EÜ artikliga 253 peaks vaidlustatud otsusest endast piisama ning selle põhjendus ei tohiks tuleneda hiljem antud kirjalikest või suulistest selgitustest (eespool viidatud 4. aprilli 2002. aasta määrus Technische Glaswerke Ilmenau v. komisjon, punkt 75 ja osundatud kohtupraktika).

- 55 Sellega seoses väidab hageja, et komisjon peab vaidlustatud otsuses tõendama abi olemasolu, olles hoolikalt ja erapooletult kontrollinud, kas antud juhtumi faktilises ja õiguslikus raamistikus võis *asset-deal* 1 raames kokku lepitud hinna muutmist pidada otsuseks, mida mõistlik eraõiguslik võlausaldaja oleks võinud teha. Ilma sellise analüüsita ei saa tõendada riigiabi olemasolu ja vaidlustatud otsuses puudub põhjendus. Seega tuleks vaidlustatud otsus tühistada, ilma et oleks vaja uurida Saksa tsiviilõiguse norme.
- 56 Muuhulgas, kui on sellegipoolest vajalik hageja esitatud faktidele kinnitust saada, soovitab hageja ühest küljest esitada küsimusi BvS-ile ja teisest küljest kutsuda härra Geiß tunnistajaks, kuna ta osales kõigil erastamisega seonduvatel läbirääkimistel.
- 57 Hageja lükkab tagasi ka vaidlustatud otsuse 82. põhjenduses sisalduva komisjoni argumendi, mille kohaselt ei saa Tüüringi liidumaa poolt lubatud abi mittemaksmine olla käesolevas olukorras asjakohane, kuna BvS ja Tüüringi liidumaa on kaks erinevat juriidilist isikut. Riigiabi järelevalve raames saab erinevate territooriumide üksuste käitumist panna asjaomase liikmesriigi kui terviku arvele (15. juuni 1999. aasta otsus kohtuasjas T-288/97: Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia *v.* komisjon, EKL 1999, lk II-1871, punkt 38). Käesolevas asjas on Tüüringi liidumaa vaid maksjaks. Tüüringi liidumaa abilubadus ja hinnaalandus, millega nõustus BvS, ei saa seega olla erinevate juriidiliste isikute arvele pandud.
- 58 Komisjon, keda toetab menetlusse astuja, lükkab selle argumentatsiooni tervikuna tagasi.

— Esimese Astme Kohtu hinnang

- 59 Mis puudutab ühest küljest hageja väidetud põhjendamise puudumist seetõttu, et komisjon polevat märkinud tõelisi põhjuseid, miks ta ei arvestanud vaidlustatud otsuses Tüüringi liidumaa poolt väidetavalt antud 4 miljoni marga suuruse abi lubadust, tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peab EÜ artikli 253 järgne põhjendus olema kohandatud kõnealuse õigusakti olemusega ja peab näitama selgelt ja ühemõtteliselt õigusakti autoriks oleva institutsiooni arutluskäiku, et huvitatud isik saaks teada vastuvõetud meetme põhjenduse ja pädev kohus võiks oma järelevalvet teostada. Põhjenduse nõuet tuleb hinnata seoses antud juhtumi asjaoludega. Põhjendus ei pea täpsustama kõiki asjakohaseid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, kuna küsimust õigusakti põhjenduse kooskõlast EÜ artikliga 253 tuleb hinnata mitte üksnes selle sõnastuse alusel, vaid ka selle konteksti ja kõigi antud asja puudutavate õigusnormide alusel (2. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-367/95 P: komisjon v. Sytraval ja Brink's France, EKL 1998, lk I-1719, punkt 63; 19. septembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-113/00: Hispaania v. komisjon, EKL 2002, lk I-7601, punktid 47 ja 48; 19. septembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-114/00: Hispaania v. komisjon, EKL 2002, lk I-7657, punktid 62 ja 63, ja 26. veebruari 2002. aasta otsus kohtuasjas T-323/99: INMA ja Itainvest v. komisjon, EKL 2002, lk II-545, punkt 55).
- 60 Eelkõige ei pea komisjon seisukohta võtma huvitatud isikute esitatud kõigi argumentide osas, vaid ta võib piirduda otsuse seisukohast olulise tähtsusega asjaolude ja õiguslike kaalutluste esitamisega (8. juuni 1995. aasta otsus kohtuasjas T-459/93: Siemens v. komisjon, EKL 1995, lk II-1675, punkt 31, ja 13. juuni 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-204/97 ja T-270/97: EPAC v. komisjon, EKL 2000, lk II-2267, punkt 35).
- 61 Hinnates käesolevas kontekstis põhjenduse nõuet, tuleb täpsustada, et riigiabi uurimismenetlus on algatatud abi andmise eest vastutava liikmesriigi suhtes ja et EÜ artikli 88 lõike 2 tähenduses huvitatud isikud, sh abi saaja, ei saa ise pretendeerida sellisele võistlevale vaidlusele komisjoniga, nagu viimasel toimub antud liikmesrii-

giga (10. juuli 1986. aasta otsus kohtuasjas 234/84: Belgia v. komisjon, EKL 1986, lk 2263, punkt 29, ja 24. septembri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-74/00 P ja C-75/00 P: Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komisjon, EKL 2002, lk I-7869, punktid 81 ja 82).

- 62 Käesolevas asjas ei ole vastupidi hageja väidetele Saksamaa Liitvabariik haldusmenetluse ajal väitnud, et BvS-i poolne hinnaalanduse andmine pidi heastama asjaolu, et Tüüringi liidumaa ei olnud kinni pidanud hageja suhtes antud lubadusest anda 4 miljonit marka investeerimisabi. Haldusmenetluse ajal väitis Saksamaa üksnes, et hinnaalanduse lubamine pidi takistama hageja likvideerimise alustamist.
- 63 Isegi kui Saksamaa Liitvabariik märkis oma 27. veebruari 2001. aasta teates komisjonile, et ta „nõustus sisus [hageja] poolt ametliku uurimismenetluse kohta esitatud märkustes toodud arengutega”, tuleb siiski meenutada, et see deklaratsioon esineb EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c kohaldamist käsitlevas teate sissejuhatavas osas. Igal juhul on vaieldamatu, et Saksamaa Liitvabariik ei viidanud BvS-i poolt kokku lepitud hinnaalanduse õigustamiseks otseselt Tüüringi liidumaa poolt hagejale antud väidetavale abilubadusele.
- 64 Neis tingimustes ei saa nõuda, et hageja poolt haldusmenetluses esitatud *asset-deal* 1 muutmise õigusel põhineva argumendi tagasilükkamise põhjendus oleks sama põhjalik kui see, mida Saksamaa Liitvabariigil oli õigus oodata, kui komisjon tema argumendid tagasi lükkas.

65 Käesolevas asjas vastas komisjon hageja poolt haldusmenetluse käigus esitatud argumendile, mis tulenes tema õigusest muuta *asset-deal* 1, kuna Tüüringi liidumaa ei täitnud oma abilubadust.

66 Vaidlustatud otsuse 82. põhjenduses on märgitud:

„[Hageja] viitab, et BvS poolne võlast loobumine ei kujuta endast riigiabi, vaid erastamislepingu kohandamist, kuna Tüüringi liidumaa andis vähem investeerimistoetusi, kui oli kokku lepitud seoses kolme esimese tootmisliini erastamisega. Ent kuna BvS ja Tüüringi liidumaa on erinevad juriidilised isikud, ei või komisjon mingil juhul nõustuda selle argumendiga. Eraldi tuleb käsitleda õigusi, mida [hageja] võiks kasutada Tüüringi liidumaa ja BvS-i vastu.”

67 See komisjoni põhjendus võimaldas hagejal kui huvitatud isikul aru saada tema argumendi tagasilükkamise õigustusest, mille asjakohasust ta nüüd vaidlustab ja mille õiguspärasuse kontrolli Esimese Astme Kohus võib läbi viia.

68 Sellest tuleneb, et kaebus vaidlustatud otsuse põhjenduse puudumisest selles osas tuleb tagasi lükata.

69 Mis puudutab teisest küljest vaidlustatud otsuse 82. põhjenduses sisalduva komisjoni hinnangu põhjendatust, tuleb meenutada, et vastupidi hageja väidetele ei tunnistanud komisjon seal, et Tüüringi liidumaa olevat hagejale lubanud 4 miljoni marga suurust investeerimisabi. Komisjon piirdus üksnes oletusega, millal hageja võiks tugineda

sellistele õigustele Tüüringi liidumaa suhtes, mida tõendab ka asjaolu, et komisjon viitas „õigus[tele], mida [hageja] võiks võimalikult kasutada Tüüringi liidumaa [...] vastu”.

- 70 Seega isegi kui hageja võiks tugineda sellistele õigustele, leidis komisjon siiski, et tema argumentatsioon ei olnud asjakohane, kuna Tüüringi liidumaa ja BvS olid erinevad õigussubjektid.
- 71 EÜ artikli 87 lõikes 1 ettenähtud keeld hõlmab tõepoolest igasugust riigi poolt või riigi ressurssidest antavat abi, eristamata abi, mida annab vahetult riik, ja abi, mida annavad tema poolt abi korraldamiseks loodud või määratud avalik-õiguslikud või eraõiguslikud isikud (22. märtsi 1977. aasta otsus kohtuasjas 78/76: Steinike & Weinlig, EKL 1977, lk 595, punkt 21, ja eespool viidatud kohtuasi Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia *v.* komisjon, punkt 38).
- 72 Sellegipoolest ei saa ainuüksi selle alusel nõustuda, et BvS-i antud hinnaalandus pidi hüvitama Tüüringi liidumaa poolt maksmata jäänud väidetavat investeerimisabi.
- 73 Tuleb kohe nentida, et Tüüringi liidumaa väidetav investeerimisabi ei ole Saksamaa Liitvabariigi poolt komisjonile 1. detsembril 1998 teatatud abide hulgas, samas on aga nende hulgas hinnaalandus.

- 74 Muuhulgas tuleb meenutada, et hageja sõnul oli Tüüringi liidumaa talle 1994. aastal lubanud maksta investeerimisabi, mis oli hõlmatud 23. raamkavaga ühisprogrammis „Majandusliku ja regionaalstruktuuri parandamine” (regionaalne investeerimisabi kava).
- 75 Nagu komisjon märgib, ei seendu hinnaalandus selle konkreetse abikavaga ning komisjon ei saa seetõttu hinnaalandust selle kava sätete valguses hinnata. Föderaalse finantshaldusega tegelev asutus BvS andis hagejale hinnaalanduse selleks, et võimaldada hagejal toime tulla finantsraskustega ja taas elujõuliseks muutuda, mitte aga selleks, et toetada Tüüringi liidumaa regionaalmajandust, mis on 23. raamkava eesmärgiks.
- 76 Selle väidetava investeerimisabi andmine tulenes pealegi Tüüringi liidumaa autonoomsest pädevusest, mitte aga BvS-i omast; seda tõendab ka asjaolu, et see liidumaa pidi antud abi andma omavahenditest.
- 77 Neis tingimustes ei saa leida, et komisjon tegi kaalutlusvea, jättes arvestamata *asset-deal* 1 muutmise õigusest tuleneva argumendi, kuna BvS ja Tüüringi liidumaa on erinevad juriidilised isikud, isegi kui Tüüringi liidumaa lubas hagejale tegelikult nimetatud abi.
- 78 Igal juhul tuleb tõdeda, et hageja ei ole veenvalt tõendanud, et Tüüringi liidumaa tegelikult lubas talle 4 miljoni marga suurust investeerimisabi.

- 79 Olgugi et komisjon ei tuginenud vaidlustatud otsuses sellele kaalutlusele hageja *asset-deal* 1 muutmise õigusest tulenevat argumenti kõrvale jättes, palus Esimese Astme Kohus menetlust korraldavate meetmete raames erinevate dokumentide esitamist, et hinnata Tüüringi liidumaa abilubadust. Seega esitas hageja Esimese Astme Kohtule esiteks BvS-i 18. veebruari 1998. aasta kirja, mille järgi talle edastati BvS-i, Tüüringi liidumaa ja eraõigusliku investori vahelise ühistegevuse peamised asjaolud, tema 19. veebruari 1998. aasta kirja BvS-ile ning 19. veebruari 1999. aasta lepingu hinnaalanduse kohta. Hageja mainis neid kirju komisjonile 28. augustil 2000 esitatud märkustes haldusmenetluse avamise kohta.
- 80 Isegi kui need dokumendid puudutavad hagejale hinnaalanduse andmist, ei tõenda ükski neist Tüüringi liidumaa antud abilubadust 4 miljoni marga ulatuses.
- 81 Seejärel esitas hageja hakis mainitud toetustaotluse, mille ta oli esitanud Tüüringi liidumaale 5. veebruari 2001. aasta kirjaga. Selle kirja kohaselt „lubas Tüüringi liidumaa erastamisläbirääkimiste käigus toetada kava investeerimistoetustega summas 43% (27% + 16%, kui investor on VKE) = 10,75 miljonit marka, [...] millest lõpuks kiideti heaks vaid 6,75 miljonit, kuna vahepealsel ajal muutus ühenduse definitsioon VKE kohta [hageja] suhtes ebasoodsamaks, nii et liidumaa ei saanud enam oma lubadusi täita”. Sellegipoolest ei saa leida, et see kiri kinnitab õiguslikult piisavalt Tüüringi liidumaa abilubadust 4 miljoni marga ulatuses, mis õigustaks BvS-i nõustumist sama summa ulatuses hinnaalandusega. Tegelikult isegi kui hageja poolt selles kirjas viidatud väidetav lubadus 16% toetuse osas oleks kõnealune 4 miljoni marga suurune abilubadus, võttis Tüüringi liidumaa, nagu hageja ise seda tunnistas, selle lubaduse tagasi.

- 82 Kuna hageja kinnitas ka seda, et hinnaalandus oli üheks olulisemaks *asset-deal* 1 sõlmimiseni viinud asjaoluks, palus Esimese Astme Kohus hagejal see leping esitada. Ülski *asset-deal* 1–s sisalduv asjaolu ei võimalda sellegipoolest järeldada, et antud hinnaalandust õigustas Tüüringi liidumaa poolt täitmata jäetud väidetav abilubadus.
- 83 Lõpuks esitas hageja Esimese Astme Kohtu taotlusel koopia komisjonile 28. augustil 2000 esitatud märkustes mainitud Tüüringi liidumaa poolt talle 15. augustil 1996 saadetud kirjast, mis näitab, et kõnealune liidumaa andis talle toetuse summas 4 680 000 marka (2 392 846 eurot); ta lisis sellele kirjale omal algatusel Tüüringi liidumaa 19. augusti 1996. aasta otsuse toetuse kohta. Sellegipoolest, kui hagejat küsitleti kohtuistungil ajal nende kirjade sisu kohta, märkis hageja, et neis kirjades mainitud abi ei olnud 4 miljoni marga suurune abilubadus, mille Tüüringi liidumaa oli väidetavalt kohustunud hagejale andma kõnealuse erastamise raames.
- 84 Eelnevast tuleneb, et hageja ei ole veenvalt tõendanud, et esimese kolme tootmisliini müügihinna kehtestamine summas 5,8 miljonit marka oleks olnud õigustatud Tüüringi liidumaa poolt väidetavalt antud 4 marga suuruse investeerimisabi lubadusega. Hageja tunnistas muuhulgas kohtuistungil ajal, et tal puudub sellise Tüüringi liidumaa abilubaduse olemasolu ametlikult tõendav dokument.
- 85 Kuna Esimese Astme Kohus leidis, et kodukorra artikli 64 alusel võetud menetlust korraldavad meetmed on piisavalt olukorda selgitanud, otsustas ta, et ei ole vaja rahuldada hageja taotlust esitada küsimusi BvS-ile ega kutsuda härra Geiße kohtusse tunnistajaks (vt eespool punkt 56).

- 86 Kuna hageja ei ole neis tingimustes tõendanud oma argumentatsiooni alust — Tüüringi liidumaa lubadust anda investeerimisabi —, ei ole vaja hinnata hageja argumente, mis puudutavad lepingute muutmist nende aluse äralangemise tõttu, ega kindlaks teha, kas see väidetav abilubadus oli 23. raamkavaga kaetud.
- 87 Kõigest eelnevast tuleneb, et *asset-deal* 1 muutmise õigusel põhinev kaebus tuleb tagasi lükata kui põhjendamatu.

Kriteeriumi eraettevõtjast turumajanduses väidetav väär kohaldamine

— Poolte argumendid

- 88 Hageja väidab, et komisjon tõlgendas eraõigusliku investori kriteeriumit liiga kitsalt. Komisjon oleks tegelikult pidanud hinnaalandust hindama eraõigusliku valdusettevõtja või kontserni vaatepunktist, keda motiveerib abi saavate äriühingute pikaajaline kasumitootlikkus ja tema oma imago usutavus (eespool viidatud 4. aprilli 2002. aasta määrus Technische Glaswerke Ilmenau v. komisjon, punkt 65).
- 89 Erainvestori kriteeriumi Saksamaa Liitvabariigile kohaldamisel oleks komisjon pidanud arvestama 1994. aasta Tüüringi liidumaa abilubadust ja tõdema, et hinnaalandus oli vaid vahend selle lubaduse täitmiseks ega toonud seega kaasa

mingit kahjumit. Vältides muuhulgas hageja maksevõimetust ja likvideerimist, hoidis see meede ära ka hagejale varem antud abi kaotamise.

- 90 Hageja heidab komisjonile ette ka vaidlustatud otsuses (67.–85. põhjendus) Saksamaa Liitvabariigi argumentatsiooni mitteamestamist, mille järgi eraõigusliku võlausaldaja vaatepunktist oli eelistatum *asset-deal* 1-s kindlaksmääratud hinna tasumisest osaline loobumine, et võimaldada *asset-deal* 2 raames 4. tootmisliini üleandmist. Nähes ette sellise üleandmise võimaluse isegi hageja likvideerimise raames, asendas komisjon asjaomase liikmesriigi hinnangu enda omaga ning väljus pealegi veel eraõigusliku investori mõistlikest kaalutlustest.
- 91 Muuhulgas on vaidlustatud otsus ebapiisavalt põhjendatud, kuna see ei maini BvS-i 30. mai 2000. aasta ekspertiisaruannet, mis oli lisatud Saksamaa Liitvabariigi 3. juulil 2000 komisjonile saadetud teatele. Tegelikult oleks komisjon pidanud põhjendama, miks ta jättis kõrvale selle ekspertiisi, mis oli selgitanud, miks Saksamaa Liitvabariik järeldas, et hinnaalandus oli kokkusobiv eraõigusliku investori käitumisega.
- 92 Komisjon väidab, et vaidlustatud otsus (78., 79. ja 83. põhjendus) viitab eraõigusliku võlausaldaja kriteeriumile, mitte aga hageja esitatud eraõigusliku investori kriteeriumile. Selle viimase kriteeriumiga seonduv argumentatsioon ei ole seega asjakohane ja eraõigusliku võlausaldaja kriteeriumiga seonduvad argumentid on vastuvõetamatud, kuna neid ei esitatud hagiavalduses.

- 93 Komisjon eitab, et ta kohaldas eraõigusliku võlausaldaja kriteeriumit liiga kitsendavalt. Kuna Saksamaa Liitvabariik oli talle teatanud, et hageja olevat peaaegu mitte täitnud oma maksekohustusi ning maksejõuetu, oleks eraõiguslik võlausaldaja võtnud meetmeid oma raha tagasisaamiseks. Komisjoni tehtud arvutused näitavad, et Saksamaa Liitvabariigile olnuks vähem koormav hinnaalandust mitte anda.
- 94 Sellega seoses on vaidlustatud otsuses (76.–80. põhjendus) detailselt esitatud kolm põhjust järeldamaks, et BvS ei olnud käitunud kui eraõiguslik võlausaldaja. Mis puudutab täpsemalt *asset-deal 2* esemeks olevat 4. tootmisliini, täpsustab komisjon, et ta ei leidnud kunagi, et seda tootmisliini võiks ükskõik millisel võimalusel hagejale müüa. Vaidlustatud otsus tugines eeldusele, et seda tootmisliini võib hageja likvideerimise korral müüa koos tema teiste tootmishoonetega kolmandale isikule. Muuhulgas ei andnud miski alust arvata, et ilma hinnaalanduseta ei oleks *asset-deal 2* sõlmitud, kuna selles lepingus kehtestatud 50 000 marga suurune hind kujutas endast sisuliselt kingitust. Lõpuks ei selgitanud hageja komisjoni väidetava vea mõju tema arvutustele.
- 95 Menetlusse astuja toetab komisjoni argumentatsiooni.

— Esimese Astme Kohtu hinnang

- 96 Esiteks tuleb seoses hageja argumentidega eraõigusliku võlausaldaja kriteeriumi kohta meenutada, et kodukorra artikli 48 lõige 2 keelab menetluse jooksul uute väidete esitamise, välja arvatud juhul, kui need tuginevad menetluse käigus ilmsiks tulnud uutele õiguslikele või faktilistele asjaoludele. Käesolevas asjas hageja repliigis esitatud argumentatsioon eraõigusliku võlausaldaja kriteeriumi kohta, mida komisjon vaidlustatud otsuses kasutas, on vastus komisjoni vastusele, mille järgi

hagis viidatud eraõigusliku investori kriteerium ei ole asjakohane käesolevas asjas. See argumentatsioon ei kujuta endast seega uut väidet, vaid arendust hagiavalduses esitatud väitest, mis tulenes EÜ artikli 87 lõike 1 rikkumisest, kuna komisjon olevat vääralt kohaldanud kriteeriumit eraettevõtjast turumajanduses. Seega tuleb tagasi lükata komisjoni esitatud vastuvõetamatuse vastuväide.

- 97 Teiseks tuleb selle argumentatsiooni põhjendatuse osas meenutada, et komisjoni hinnang küsimusele, kas mingi meede vastab kriteeriumile eraettevõtjast turumajanduses, tähendab keerulist majanduslikku hinnangut. Komisjonil on sellist hinnangut sisaldava akti vastuvõtmisel ulatuslik kaalutusõigus ning kohtulik kontroll, olgugi põhimõtteliselt terviklik küsimuse osas, kas meede käib EÜ artikli 87 lõike 1 alla, piirdub see menetlus- ja põhjendusreeglitest kinnipidamise, õigusliku vea puudumise, esitatud asjaolude sisulise õigsuse ja nende faktide hindamisel ilmse vea puudumise ning võimu kuritarvitamise puudumise kontrolliga. Esimese Astme Kohus ei saa nimelt asendada otsuse autori majanduslikku hinnangut enda omaga (vt selle kohta 11. juuli 2002. aasta otsus kohtuasjas T-152/99: HAMSA v. komisjon, EKL 2002, lk II-3049, punktid 125–127 ja 129, ja 17. oktoobri 2002. aasta otsus kohtuasjas T-98/00: Linde v. komisjon, EKL 2002, lk II-3961, punkt 40).
- 98 Et käesolevas asjas kindlaks teha, kas osa hageja võlgade BvS-i ees vähendamine on riigiabi iseloomuga, on kohane kohaldada vaidlustatud otsuses viidatud ja muuhulgas hageja poolt vaidlustamata jäetud kriteeriumi eraõiguslikust võlausaldajast turumajanduses.
- 99 Tegelikult ei käitunud BvS hinnaalandust andes kui avalik-õiguslik investor, kelle sekkumist tuleb võrrelda eraõigusliku investori omaga, kes arendab struktuurilist, olgu siis globaalset või sektoraalset poliitikat ja kes juhindub investeeritud kapitali pikaajalise kasumitootlikkuse perspektiividest. Seda riigiasutust tuleb võrrelda

eraõigusliku võlausaldajaga, kes üritab finantsraskustes olevalt võlgnikult talle võlgu olevaid summasid kätte saada (vt selle kohta 29. aprilli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-342/96: Hispaania v. komisjon, EKL 1999, lk I-2459, punkt 46, 29. juuni 1999. aasta otsus kohtuasjas C-256/97: DM Transport, EKL 1999, lk I-3913, punkt 24, ja eespool viidatud kohtuasi HAMSA v. komisjon, punkt 167).

- 100 Siinses kontekstis tuleb meenutada, et Saksamaa Liitvabariik nentis haldusmenetluse käigus, et hagejal olid 1997. aastal tõsised finantsraskused. BvS poolt *asset-deal 1* raames kehtestatud hinna säilitamine oleks seega Saksamaa ametiasutuste sõnul kaasa toonud hageja likvideerimise ja selle tagajärjel ka *asset-deal 2* täitmatajätmise. Saksamaa Liitvabariigi sõnul oli neis tingimustes lõpliku hinnani (1 811 000 marka) viiv 4 miljoni marga suurune hinnaalandus BvS-ile soodsam kui säilitada terviklik *asset-deal 1* raames kokku lepitud hind, mis oleks kulusid tõstnud 2 590 000 margani (vaidlustatud otsuse 73.–75. põhjendus).
- 101 Hageja vaidlustab komisjoni motiive, mis viisid vaidlustatud otsuses Saksamaa Liitvabariigi poolt haldusmenetluse käigus esitatud väite tagasilükkamiseni, mille kohaselt *asset-deal 1* raames kokkulepitud hinna 4 miljoni marga võrra alandamise eesmärgiks oli BvS rahanduslikku koormat vähendada ja oli seega majanduslikult kõige kasulikum lahendus.
- 102 Hageja väidab sellega seoses, et vaidlustatud otsus tugineb ebarealistlikule oletusele, nagu olnuks võimalik täita *asset-deal 2* isegi tema likvideerimise korral, ja kinnitab, et igal juhul ei võinud komisjon Saksamaa hinnangut asendada enda omaga, kuna selle liikmesriigi väide põhines ratsionaalsetel majanduslikel hinnangutel.

- 103 Sellegipoollest tuleb tõdeda, et hageja piirdub selle kaebuse toetuseks vaid kinnitusega, et komisjon ületas järelevalvepädevust, mis on talle antud kontrollimaks, et asjaomane liikmesriik käitus kui eraõiguslik võlausaldaja, tõdedes, et „miski ei viita sellele, et *asset-deal 2* ei oleks täidetud, kui BvS ei oleks loobunud osast võlanõudest”.
- 104 See kinnitamata väide ei tõenda, et komisjon on teinud ilmse kaalutusvea, kui ta leidis, et ükski asjaolu ei võimalda järeldada, et hinnaalandus on *asset-deal 2* täitmise eelduseks (vaidlustatud otsuse 76.–78. põhjendus).
- 105 Igal juhul tuleb meenutada, et komisjon kaalus vaidlustatud otsuses ka võimalust, et *asset-deal 2* ei oleks täidetud, kui BvS oleks välja nõudnud kolme esimese tootmisliini *asset-deal 1*-ga kehtestatud tervikliku ostuhinna. Komisjon tugines selles kontekstis teistele kaalutlustele, mis tema arvates kinnitasid, et Saksamaa Liitvabariik ei saanud väita, et hinnaalandus oli majanduslikult kõige kasulikum lahendus.
- 106 Esiteks leidis komisjon, et isegi kui *asset-deal 2* ei oleks saanud täita ilma hinnaalanduseta, ei olnud tõendatud, et BvS oleks seda hinnaalandust andes käitunud kui eraõiguslik võlausaldaja (vaidlustatud otsuse 79. põhjendus). Sellega seoses leidis komisjon, et isegi kui BvS ei oleks andnud hinnaalandust, tuues sellega kaasa hageja likvideerimise, ei oleks pidanud arvestama neljanda tootmisliini all oleva maa korrastuskulusid, erinevalt sellest, mida tegi Saksamaa Liitvabariik oma väite toetuseks esitatud majanduslikus hinnangus. See korrastamine oleks olnud vajalik tehнопargi loomiseks. Eraõiguslik võlausaldaja ei oleks pidanud sellist kava teostama.

- 107 Tehnopargi loomiseks vajaliku neljanda tootmisliini aluse maa korrastamisega seoses tuleb meenutada, et hageja ei ole vaidlustanud komisjoni väiteid selle kohta. Esimese Astme Kohtule antud vastustes väitis hageja sellegipoolest, et BvS-il oli seadusjärgne kohustus see maa korrastada ja et tehнопargi loomise kava oli suuresti subsideeritud.
- 108 Peale selle, et hageja seda argumenti ei tõendanud, tuleb tõdeda ka, et see ei saa kahtluse alla seada komisjoni kinnitust, et eraõiguslik võlausaldaja ei oleks olnud seotud tehнопargi loomise kohustusega. Kuna tegelikult ei olnud sellisel kaval seost hageja ümberkorraldamisega, võis komisjon õigesti leida, et tegu polnud eraõigusliku võlausaldaja käitumisega, vaid pigem riigi avaliku võimu kasutamisega seotud kohustusega.
- 109 Komisjon tõdes sellega seoses ka, et Saksamaa ametiasutused olevat selle maa müügihinnaks hagejale kehtestanud 1 047 000 marka (535 323 eurot) oletusel, et *asset-deal* 1 raames kokku lepitud hinda alandatakse 4 miljoni marga võrra. Seevastu Saksamaa Liitvabariik arvestas hinnaks üksnes 470 000 marka (240 307 eurot) oletusel, et BvS ei oleks andnud hinnaalandust, mis oleks viinud hageja liikvideerimiseni. Komisjon tõdes, et selle maatüki müügihinna alandust ei olnud põhjalikumalt selgitatud (vaidlustatud otsuse 79. põhjendus).
- 110 Olguigi et hageja ei vaidlustanud seda komisjoni hinnangut, väitis ta siiski vastustes Esimese Astme Kohtu küsimustele, et maatüki müügihinna alandamise tingis vajadus seda maad korrastada. Isegi kui BvS-il oleks olnud kohustus neljanda tootmisliini aluse maa korrastamiseks, ei saa korraga arvestada nii seda korrastamist summas 2 200 000 marka (1 124 842 eurot) kui ka selle müügihinna alandamist 1 047 000 margalt 470 000 margale.

- 111 Eelnevast tuleneb, et komisjon võis, tegemata seejuures ilmset kaalutusviga, jätta arvestamata neljanda tootmisliini aluse maatüki korrastamiskulud, kui ta arvutas BvS-il tasuda tulevaid kulusid, juhul kui ta oleks välja nõudnud terve *asset-deal* 1 raames kokkulepitud hinna.
- 112 See asjaolu iseenesest võimaldab tõdeda, et komisjon hindas õigustatult BvS-il tasuda tulevad kulud hinnaalanduse andmise korral kõrgemaks nendest, mis oleks tulnud tasuda ilma selle hinnaalanduseta, erinevalt Saksamaa Liitvabariigi esitatud andmetest.
- 113 Teiseks väitis komisjon vaidlustatud otsuses (80. põhjendus), et võrreldes kulusid, mida BvS peaks kandma ühest küljest hinnaalanduse andmise juhul ja teisest küljest *asset-deal* 1-s esialgselt kokkulepitud hinna maksmise juhul, jättis Saksamaa Liitvabariik arvestamata BvS-i poolt *asset-deal* 2 raames antud 1 miljoni marga suuruse investeerimistoetuse. Selle summa arvestamine võimaldanuks järeldada, et BvS-i kulud oleksid kõrgemad hinnaalanduse andmise korral.
- 114 Sellega seoses väitis hageja vastusena ühele Esimese Astme Kohtu küsimusele, et *asset-deal* 2 artiklis 5 ette nähtud investeerimistoetus summas 1 miljon marka oli tagasisaamatu kulu (*sunk cost*). Kuna tegelikult saavat neljas tootmisliin töötada vaid osade uuendamise järel, olevat BvS hageja väitel võtnud endale kohustuse hagejale tagasi maksta selle tootmisliini säilitamise kulud summas 1 miljon marka, mida nende eesmärki silmas pidades ei oleks saanud tagasi saada ning mille alusel ei oleks pankroti korral õigusi tekkinud.

- 115 Sellegipolest tuleb tõdeda, et hageja piirdus oma vastuses Esimese Astme Kohtu küsimusele kinnitusega, et BvS-i poolt endale kohustuseks võetud toetus summas 1 miljonit marka oli tagasisaamatu kulu, toomata sellega seoses tõendeid, mis olid komisjonile saadaval haldusmenetluse ajal.
- 116 Pealegi ei saa selline asjaolu õigustada seda, et toetuse summa jäetakse välja *asset-deal 2* täitmisest tulenevate BvS-i kulude arvestusest. Isegi kui see toetus on BvS-i jaoks tagasisaamatu kulu oletuse korral, et hageja likvideeritakse ja seega *asset-deal 2* ei täideta, on sellegipolest tõsi, et BvS andis abi seoses *asset-deal 2* täitmisega. Seega pidi seda arvestama *asset-deal 2* täitmisest tulenevate BvS-i kulude hulgas, lisaks hinnaalanduse andmisele.
- 117 Sellest tuleneb, et hageja ei ole tõendanud, et komisjon tegi vaidlustatud otsuse 80. põhjenduses ilmse kaalutusvea.
- 118 Kuna varem on juba leitud, et hinnaalandus oli koormavam valik (vt eespool punkt 112), oleks sama olnud tõsi *a fortiori* ka siis, kui BvS oleks pidanud maksuma lisatoetuse summas 1 miljon marka.
- 119 Neis tingimustes ei saa nõustuda hageja argumendiga, milles ta heidab komisjonile ette, et viimane ei arvestanud asjaolu, et hinnaalandust võis põhjendada sooviga vältida talle varem *asset-deal 1* raames makstud abi kaotamist.

- 120 Veel väidab hageja, et soov säilitada BvS-i usaldusväarsust ja edendada tema avalikku imagot on asjaolu, mida eraettevõtja võiks mõistlikult arvesse võtta. Komisjon oleks pidanud arvestama Tüüringi liidumaa 1994. aasta abilubadust ja tõdema, et hinnaalandus oli vaid vahend selle lubaduse täitmiseks.
- 121 Sellegipoolest, nagu varem on märgitud, ei ole hageja tõendanud, et komisjon tegi ilmse kaalutusvea, leides, et hageja ei saanud tugineda *asset-deal* 1 muutmise õigusele. Seega ei saa leida, et BvS-i usaldusväarsust mõjutanuks *asset-deal* 1-s kokku lepitud kolme esimese tootmisliini 5,8 miljoni marga suuruse müügihinna säilitamine.
- 122 Eelnevast tuleneb, et komisjon ei teinud ilmset kaalutusviga, leides, et BvS ei olnud käitunud kui eraõiguslik võlausaldaja tavalistes turutingimustes, ja et komisjon ei kohaldanud seda kriteeriumit väärtalt.
- 123 Kolmandaks tuleb meenutada seoses väitega vaidlustatud otsuse ebapiisavast põhjendamisest selles osas, et komisjon ei olnud selgitanud BvS-i 30. mai 2000. aasta ekspertiisiaruande arvestamata jätmise põhjusi, et komisjon võis piirduda oma põhjendustes vaid selliste asjaolude ja õiguslike kaalutluste esitamisega, mis olid tema otsuse seisukohast olulise tähtsusega (vt eespool punkt 60).
- 124 See kaks aastat pärast hinnaalanduse andmist koostatud ekspertiisiaruanne ütleb järgmist:

„Majanduslikus plaanis on nii BvS-ile kui ka [hagejale] parimaks lahenduseks, kui viimasel õnnestuks leida, nagu ta plaanib, aastaks 2000 investor, kes võiks tema

käsitusse anda kapitali summas 3 850 000 marka, ja kui BvS-i nõue 5 800 000 marga suurusele ostuhinnale oleks 1 800 000 marga ja intresside tasumisega kustutatud.”

- 125 Ekspertiisaruande järgi on hageja tegevuse jätkamise eelduseks mitte üksnes hinnaalandus, vaid ka uue investori tehtav panus summas 3 850 000 marka. 1998. aasta ümberkorralduskava nägi juba ette sellise panuse vajaduse. Sellegipoolest on selge, et uut investorit ei leitud (vaidlustatud otsuse 95. põhjendus).
- 126 Peale selle viitas Saksamaa Liitvabariik komisjonile saadetud 27. veebruari 2001. aasta teates, et BvS-i 30. mai 2000. aasta ekspertiisaruanne oli vaid esialgne lähenemine, mis ei arvestanud 1998. aasta ümberkorralduskava kohandamise eesmärgil aastate 1998 ja 1999 teatavate kvartalite madalseisu.
- 127 Selles kontekstis võis komisjon õigustatult leida, et see ekspertiisaruanne ei kujutanud endast asjakohast fakti, millele tuleks vaidlustatud otsuses tugineda. Seega ei ole vaidlustatud otsus selles osas ebapiisavalt põhjendatud.
- 128 Arvestades kõike eelnevat tuleb ka see kaebus kõrvale heita.

Abisumma väidetav väär määramine

- 129 Hageja väidab teise võimalusena, et komisjon määras vaidlustatud otsuse artikli 2 alusel tagastamisele kuuluva abisumma vääralt. Komisjon olevat jätnud tõendamata, et abisumma oli tegelikult 4 miljonit marka. Kuna EÜ artikli 87 lõige 1 puudutab

„riigi ressurssidest” antud abi, peaks ühisturuga kokkusobimatuks kuulutatud abi summa olema võrdne BvS-i tulukaotusega seda hinnaalandust andes.

130 Komisjon ei vaidlustanud, et hageja oleks likvideeritud, kui BvS oleks talt nõudnud *asset-deal* 1 raames kokku lepitud hinna tasumist. Ta eeldas siiski, et sellise eelduse korral oleks *asset-deal* 2 ikka täidetud, mis on hageja arvates ebarealistlik. Seega ei arvestanud komisjon väidetava abisumma määramisel lisakaotusi, mida BvS oleks kandnud teise lepingu täitmata jätmisel. Muuhulgas oleks vaidlustatud otsuses sisalduva arvutuse järgi BvS-i kahju hageja likvideerimise korral olnud võrdne võlausaldajatele kättesaadava summaga, mitte aga 4 miljoni marga suurune. Kuna komisjon arvutas kõnealuse abi summa vastuolus iseenda väidetega, tuleb vaidlustatud otsus tühistada.

131 Komisjon, keda toetab menetlusse astuja, vaidlustab hageja argumentatsiooni.

132 Esimese Astme Kohus meenutab, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on komisjoni eesmärk ebaseadusliku abi tagastamise nõudmisel võtta abisaajalt eelis, mille ta sai turul oma konkurentidega võrreldes, ja taastada antud abi maksmisele eelnenud olukord (vt selle kohta 21. märtsi 1990. aasta otsus kohtuasjas C-142/87: Belgia v. komisjon, EKL 1990, lk I-959, punkt 66, ja 4. aprilli 1995. aasta otsus kohtuasjas C-348/93: komisjon v. Itaalia, EKL 1995, lk I-673, punkt 27). See eesmärk ei saa muuhulgas sõltuda vormist, milles abi anti (10. juuni 1993. aasta otsus kohtuasjas C-183/91: komisjon v. Kreeka, EKL 1993, lk I-3131, punkt 16).

133 Euroopa Kohus on muuhulgas leidnud (vt eelkõige 24. veebruari 1987. aasta otsus kohtuasjas 310/85: Deufil *v.* komisjon, EKL 1987, lk 901), et ebaseadusliku abi tühistamine selle tagasinõudmise teel on selle ebaseaduslikuks kuulutamise loogiline tagajärg. Seega ei saa ebaseaduslikult antud riigiabi tagasinõudmist eelneva olukorra taastamiseks pidada ebaproportsionaalseks, pidades silmas asutamislepingu riigiabi puudutavate sätete eesmärke (eespool viidatud 21. märtsi 1990. aasta kohtuotsus Belgia *v.* komisjon, punkt 66).

134 Vastavalt vaidlustatud otsuse artikli 2 lõikele 1:

„Saksamaa [Liitvabariik] võtab kõik vajalikud meetmed abi saajalt artiklis 1 nimetatud ja talle ebaseaduslikult antud abi tagasinõudmiseks.”

135 Kui ebaseaduslikku abi on — nagu käesolevas asjas — antud müügilepingu raames kokku lepitud hinna alandamise vormis, ei ole täpne väita, nagu seda teeb hageja, et tagasinõutava abi summa on madalam selle hinnaalanduse summast.

136 Tegelikult oli *asset-deal* 1 järgi kolme esimese tootmisliini müügihind 5,8 miljonit marka. Kui BvS andis hagejale hinnaalanduse, sai viimane 4 miljoni marga suuruse majandusliku eelise, mida tema konkurentidele ei antud.

- 137 Sellega seoses ei saa hageja usutavalt väita, et eraõigusliku võlausaldaja vaatepunktist oli riigibi summa väiksem hinnaalanduse summast ja et *asset-deal* 1 raames kokku lepitud täieliku hinna tasumine oleks kaasa toonud täiendavaid kaotusi Saksamaa Liitvabariigile, kuna varem on leitud, et selline tavalistes turutingimustes tegutsev võlausaldaja ei oleks niisugust hinnaalandust andnud (vt eespool punkt 122).
- 138 Hageja leiab, et igal juhul ei ole Saksamaa Liitvabariigi kahju 4 miljonit marka, vaid koosnes sellele summale vastavast võlgnikele kättesaadavast summast seoses likvideerimisega, mis oleks toimunud, kui BvS ei oleks hinnaalandust andnud.
- 139 Sellegipoolest, kuna ebaseaduslikult antud abi tagasinõudmise eesmärgiks on abi maksmisele eelnenud olukorra taastamine, oli komisjonil alus nõuda antud abi tagasimaksmist. Kui nõutakse hinnaalanduse tagasimaksmist, mis võib viia hageja likvideerimiseni, on hageja sarnases olukorras sellega, mis oleks eksisteerinud ilma hinnaalanduse andmiseta, st hageja sõnul likvideerimise äärel. Sellega seoses on Saksamaa Liitvabariigil kohustus, kui hageja tõepoolest likvideeritakse, tagada siseriikliku õigusega selliseks olukorraks ettenähtud korra alusel, et kõnealune abi saadaks tagasi ilma, et see likvideerimine välistaks vaidlustatud otsuse täitmist (vt selle kohta 15. jaanuari 1986. aasta otsus kohtuasjas 52/84: komisjon v. Belgia, EKL 1986, lk 89, punktid 16 ja 17).
- 140 Sellest tuleneb, et nii see kaebus kui ka väide tervikuna tulevad kui põhjendamatud tagasi lükata.

Teine väide, mis tugineb EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c rikkumisele ja ebapiisavale põhjendusele

Poolte argumendid

- 141 Hageja meenutab esiteks, et komisjon peab EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c alusel abi proportsionaalsust hinnates arvestama turustruktuuri (6. oktoobri 1999. aasta otsus kohtuasjas T-123/97: Salomon *v.* komisjon, EKL 1999, lk II-2925, punkt 79, ja 30. jaanuari 2002. aasta otsus kohtuasjas T-35/99: Keller ja Keller Meccanica *v.* komisjon, EKL 2002, lk II-261, punkt 88). Sellega seoses tugineb ta raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antavat riigiabi käsitlevatele suunistele. Need suunised mainivad näitena olukorda, kus äriühingute kadumine võib viia monopoolse või oligopoolse olukorra tekkeni. Hageja lisab, et komisjonil oli kohustus kontrollida, et abi andmisega ei kaasne teiste ühenduse õigusnormide, nagu näiteks EÜ artikli 82 ja nõukogu 21. detsembri 1989. aasta määruse (EMÜ) nr 4064/89 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumise üle (EÜT 1990, L 257, lk 13) artikli 2 rikkumine (19. septembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-156/98: Saksamaa *v.* komisjon, EKL 2000, lk I-6857, punkt 78; 3. mai 2001. aasta otsus kohtuasjas C-204/97: Portugal *v.* komisjon, EKL 2001, lk I-3175, punktid 41 jj, ja 31. jaanuari 2001. aasta otsus kohtuasjas T-156/98: RJB Mining *v.* komisjon, EKL 2001, lk II-337, punktid 112 jj).
- 142 Käesolevas asjas tegi komisjon ilmse kaalutusvea, jättes kõigi asjaolude seas, mida kaaluti hindamisel, kas abi on vastavuses EÜ artikli 87 lõike 3 punktiga c, arvestamata asjaolu, et hageja kadumise korral saab Schott Glasi grupp teatavates klaasitootmise sektorites turgu valitseva seisundi või tugevdab seda.
- 143 Hageja heidab komisjonile täpsemalt ette, et too oli jätnud arvestamata tema selgituse turustruktuuri kohta ega kontrollinud, kas tema kadumine võis kaasa tuua

tiheda oligopoli, mida oli näidanud Saksamaa valitsuse 20. novembri 2000. aasta teade. Ta esitab teatavaid arve sellest teatest ja märgib, et menetlusse astuja, kes on sektori peamine ettevõtja, ei ole põhjendanud nende vaidlustamist. Eelkõige ei ole menetlusse astuja kummutanud argumenti, et esineb „aknaklaasi” tooraine turg, kus ta oleks hageja kadumise korral kvaasi-monopoolses seisundis.

- ¹⁴⁴ Lõpuks on vaidlustatud otsus ebapiisavalt põhjendatud selles osas, kus see ei võimalda kindlaks teha, kas EÜ artikli 87 lõike 3 punkt c kohaselt hinnaalandust hinnates oli komisjon arvestanud turustruktuuri muutust hageja kadumise järel, juhul kui kogu ostuhind oleks säilitatud.
- ¹⁴⁵ Teiseks heidab hageja komisjonile ette, et EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c järgne komisjoni hinnang tugines ebatäpsetele asjaoludele, täpsemalt talle 1. detsembril 1998 edastatud ümberkorralduskavale. Tegelikult ei langenud see kava ühte käesolevas asjas määravaks olnud hageja ümberkorraldusprojektiga vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal 12. juunil 2001 (5. juuni 2001. aasta otsus kohtuasjas T-6/99: ESF Elbe-Stahlwerke Feralpi v. komisjon, EKL 2001, lk II-1523, punkt 93). Sellega seoses olevat komisjon andnud kinnituse Saksamaa ametiasutustele, et ta teavitab neid enne lõpliku otsuse vastuvõtmist, et nad saaksid komisjonile edastada uue ümberkorralduskava, mille kohta nad tegid ettepaneku oma 27. veebruari 2001. aasta teates. Hageja leiab, et neis tingimustes ei oleks komisjon vaidlustatud otsuses tohtinud tugineda 1998. aasta ümberkorralduskavale.
- ¹⁴⁶ Lõpuks on vaidlustatud otsus ebapiisavalt põhjendatud ka seetõttu, et see ei maini Tüüringi liidumaa algatusel koostatud Arnoldi aruannet, mis on lisatud Saksamaa Liitvabariigi 27. veebruaril 2001. aastal komisjonile saadetud teatele. See on ainus haldustoimiku materjal, mis analüüsib hageja majanduslikku olukorda süstemaati-

liselt. See dokument näitab, et hageja oli 2000. aastal majanduslikult toibumas. Seevastu leidis komisjon vaidlustatud otsuses (96. ja 97. põhjendus) vastuolus selle aruandega, et ümberkorralduskava ei võimaldanud hageja elujõulisust taastada. Seda komisjoni hinnangut on vahepeal õõnestanud ka 10. detsembri 2001. aasta Pfizenmayeri aruanne.

- 147 Komisjon, keda toetab menetlusse astuja, ei nõustu hageja argumentatsiooniga.

Esimese Astme Kohtu hinnang

- 148 Tuleb meenutada, et komisjonil on EÜ artikli 87 lõike 3 valdkonnas ulatuslik kaalutusõigus (eespool viidatud 21. märtsi 1990. aasta kohtuotsus Belgia *v.* komisjon, punkt 56, ja 11. juuli 1996. aasta otsus kohtuasjas C-39/94: SFEI jt, EKL 1996, lk I-3547, punkt 36). Seega piirdub ühenduse kohus kontrollimisega, kas on järgitud menetlusreegleid ja põhjendamiskohustust, kas esitatud faktid on sisuliselt õiged ning kas ei esine ilmset kaalutusviga või võimu kuritarvitamist (22. oktoobri 1996. aasta otsus kohtuasjas T-266/94: Skibsværftsforeningen jt *v.* komisjon, EKL 1996, lk II-1399, punkt 170). Ühenduse kohus ei saa asendada komisjoni majanduslikku hinnangut enda omaga (12. detsembri 1996. aasta otsus kohtuasjas T-380/94: AIUFFASS ja AKT *v.* komisjon, EKL 1996, lk II-2169, punkt 56, ja eespool viidatud kohtuasi HAMSA *v.* komisjon, punkt 48).
- 149 Sellegipoolest on komisjon ühest küljest piiratud tema enda poolt riigiabi järelevalve valdkonnas antud juhiste ja teadetega selles osas, kus need ei erine lepingu sätetest ja liikmesriigid nõustuvad nendega (eespool viidatud kohtuotsus Deufil *v.* komisjon, punkt 22; 24. märtsi 1993. aasta otsus kohtuasjas C-313/90: CIRFS jt *v.* komisjon,

EKL 1993, lk I-1125, punkt 36; 15. oktoobri 1996. aasta otsus kohtuasjas C-311/94: IJssel-Vliet, EKL 1996, lk I-5023, punkt 43, ja 26. septembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-351/98: Hispaania v. komisjon, EKL 2002, lk I-8031, punkt 53). Teisest küljest tuleb meenutada, et EÜ artikli 253 järgi peab ta põhjendama oma otsuseid, ka neid, milles keeldutakse EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c alusel riigiabi ühisturuga kokkusobivaks tunnistamast.

- 150 Esmalt tuleb hinnata hageja argumenti, et komisjon tugines vaidlustatud otsuses 1998. aasta detsembri ümberkorralduskavale, mitte aga 19. aprilli 2001. aasta ümberkorralduskavale, ning et komisjon ei võtnud arvesse 24. novembri 2000. aasta Arnoldi aruannet.
- 151 Ühest küljest tuleb seoses komisjoni otsuse aluseks olnud ümberkorralduskavaga meenutada, et raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antavat riigiabi käsitlevate ühenduse suuniste punktis 3.2.2 on nimelt märgitud, et ümberkorraldusabi peab olema seotud elujõulise ümberkorralduskava või saneerimisega, mis tuleb komisjonile esitada kõigi vajalike täpsustustega ja mis peab võimaldama äriühingu konkurentsivõime taastamist mõistliku aja jooksul.
- 152 Esiteks andis BvS käesolevas asjas hagejale *asset-deal* 1 raames kokkulepitud hinna alanduse 4 miljoni marga ulatuses enne komisjonile sellest 1. detsembril 1998 teatamist. Vaidlust ei ole selles, et Saksamaa ametiasutused edastasid hinnaalandusest teatamise raames ka 1998. aasta detsembri ümberkorralduskava, mis käsitles aastaid 1998–2000. Vaidlust ei ole ka selles, et 19. aprilli 2001. aasta ümberkorralduskava haldusmenetluse ajal komisjonile ei edastatud.
- 153 Vastusena ühele Esimese Astme Kohtu küsimusele väidab hageja sellega seoses, et seda viimast kava ei edastatud otsekohe komisjonile, et vältida alternatiivsete kavade samaaegset esitamist.

- 154 Teiseks nähtub Saksamaa Liitvabariigi 27. veebruari 2001. aasta teatest komisjonile, et vajadus kohandada 1998. aasta ümberkorralduskava tuleneb ühest küljest selles kavas ette nähtud eraõigusliku investori panuse puudumisest ja teisest küljest 1999. aasta esimese kvartali eriti nõrgast konjunktuurist, mis viis hageja finantsolukorra halvenemiseni. Vajadus 2001. aastal vastu võtta uus ümberkorralduskava tõendab seega 1998. aasta ümberkorralduskava läbikukkumist, kuna viimane ei võimaldanud mõistliku aja jooksul taastada hageja eluvõimelisust.
- 155 Kolmandaks tuleb tõdeda, et toimikus sisalduva materjali põhjal ei saa järeldada, et komisjon oleks tegelikult võtnud kohustuse Saksamaa ametiasutusi hoiatada vaidlustatud otsuse peatsest vastuvõtmisest, nagu väidab hageja.
- 156 Sellega seoses on leitud, et komisjoni kohustus hoiatada asjaomast liikmesriiki negatiivse otsuse vastuvõtmise eel võib tekitada viivituse menetluses, mis takistab käimasoleva haldusmenetluse lõpetamist (21. jaanuari 1999. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-129/95, T-2/96 ja T-97/96: Neue Maxhütte Stahlwerke ja Lech-Stahlwerke v. komisjon, EKL 1999, lk II-17, punkt 231).
- 157 Muuhulgas, 27. veebruari 2001. aasta teates märkisid Saksamaa ametiasutused üksnes, et „liitvabariigi valitsus teatab komisjonile, kui too leiab selle vajaliku olevat, ümberkorralduskava kohandamise lõplikust tulemusest”. Hageja ei saanud seega väita, et Saksamaa valitsus olevat selles 27. veebruari 2001. aasta teates teinud ettepaneku edastada uus ümberkorralduskava, kuna see kava ei olnud tolel hetkel veel kättesaadav.

- 158 Kuigi Saksamaa ametiasutused mainisid 1998. aasta ümberkorralduskava kohandamise vajadust, märkisid nad selles teates järgmist:

„Sellegipoolest lähtub liitvabariigi valitsus sellest, et BvS-i tüüpilise turukäitumise valguses võib komisjon menetluse sulgeda, uurimata ümberkorralduskava muudatusi, mille osas pealegi puudub veel kokkulepe.”

- 159 Lõpuks neljandaks, nagu komisjon rõhutab, ei pidanud hageja vajalikuks edastada seda kava komisjonile ajavahemikus kava vastuvõtmisest 19. aprillil 2001 kuni vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni 12. juunil 2001.

- 160 Kõigist eelnevatest kaalutlustest tuleneb, et hageja ei ole põhjendanud väidet, nagu oleks Saksamaa Liitvabariik ametlikult taotlenud komisjoni luba esitada muudetud ümberkorralduskava. Seega ei saa leida, et komisjon tegi vaidlustatud otsuses 1998. aasta detsembri ümberkorralduskavale tuginedes ilmse kaalutlusvea.

- 161 Teisest küljest on 24. novembri 2000. aasta Arnoldi aruande sissejuhatuses märgitud, et selle tellis Tüüringi liidumaa, et hinnataks lisaabi andmisega seonduvat riski.

162 Muuhulgas märgib see aruanne kokkuvõttes järgmist:

„Äriühingu 1997.–2002. aastate tulemused näitavad, et äriühing oli positiivselt arenemas.

Ühest küljest tänu käibe tõusule ja teisest küljest tänu kulude vähenemisele paranesid tulemused jätkuvalt alates 1997. aastast, välja arvatud 1999. aastal. Arvestades erakorralist sissetulekut, võib 2000. aastal saavutada tasakaalu. Äriühing ületab kasumitootliku läve 2002 käibega 40 miljonit marka.

See eeldab, et ei esine seda arengut mõjutavaid erakorralisi asjaolusid.

Sellise arengu tingimuseks on sellegipoolest vajalike investeeringute teostamine kavandatud summas 11 500 000 marka. 2000. aastal õnnestus investeeringuid teha vaid 1 000 000 marga ulatuses.

Äriühingu rahakäibeolukord on murettekitav. Lisaks asendus- ja uuendusinvesteeringuteks mõeldud vahenditele summas 11 500 000 marka tuleb tasuda olemasolevad võlad summas 20 538 000 marka.

Meie arvutuste kohaselt tuleb äriühingul rahakäibes puudujääk 2001. aastal summas 7 842 000 marka ja 2002. aastal summas 2 215 000 marka.

Meie hinnangute kohaselt ei ole äriühing enam võimeline end ise oma tulevaste vahendite arvelt rahastama. Kui Euroopa Liidule teatamise menetluse tulemus on negatiivne, tuleb leida uusi rahalisi vahendeid summas 6 000 000 marka.

Äriühing ei ole võimeline seda tegema.

Meie arvates on tootmisüksuse säilitamiseks vaja täiendavaid toetusi ja abi või siis olemasolevate võlgade tasumise edasilükkamist.”

163 Eelnevat arvestades ei tulene Arnoldi aruandest, et hagejal oleks olnud perspektiivi pikaajaliseks kasumitootlikkuseks.

164 Lõpuks märkis hageja 5. veebruari 2001. aasta abitaotluses Tüüringi liidumaale, mis esitati toimikusse Esimese Astme Kohtu taotlusel, et Arnoldi aruandes ettenähtud investeerimisabi oli „äriühingu hetkeolukorda arvestades vastuolus riigiabi seadusandlusega” ja et seega tuleb aruande järeldused selles osas kõrvale heita.

165 Seega ei saa leida, nagu hageja väidab, et 1998. aasta ümberkorralduskava kohandamine tugines Arnoldi aruandele, kuna hageja leidis ise, et selle aruande järeldustega ei saa nõustuda.

- 166 Selles kontekstis ja täpsemalt Arnoldi aruande järelduste ja hageja poolt neile järeldustele antud hinnangu valguses võis komisjon põhjendatult leida, et sellele ei pea vaidlustatud otsuses viitama. Seega tuleb kõrvale jätta hageja argument, mis põhineb vaidlustatud otsuse ebapiisaval põhjendamisel sellega seoses.
- 167 Mis puudutab hageja viidet 10. detsembri 2001. aasta Pfizenmayeri aruandele, tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb riigiabi valdkonnas tehtud otsuse seaduslikkuse hindamisel lähtuda informatsioonist, mis oli komisjoni käsutuses otsuse tegemise ajal (eespool viidatud 10. juuli 1986. aasta kohtuotsus Belgia v. komisjon, punkt 16). Piisab tõdemisest, et Pfizenmayeri aruanne, mille hageja esitas ajutiste meetmete kohaldamise menetluse tarvis ja milles hinnatakse tema majanduslikku püsijäämist juhul, kui käesolev hagi jäetakse rahuldamata, on koostatud pärast vaidlustatud otsuse vastuvõtmist ja seega ei saanud komisjon seda haldusmenetluse ajal kasutada.
- 168 Sellest järeldub, et hageja ei ole tõendanud, et komisjon oleks tuginenud oma EÜ artikli 87 lõike 3 järgses hinnangus ebatäpsetele faktidele või et vaidlustatud otsus oleks sellega seoses ebapiisavalt põhjendatud.
- 169 Teiseks tuleb raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antavat riigiabi käsitlevate suuniste valguses kindlaks teha, kas komisjon tegi ilmse kaalutusvea, keeldudes EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c kohaselt ühisturuga kokkusobivaks kuulutamast hinnaalandust, arvestamata oligopoolse olukorra teket, mis kaasneks hageja kadumisega.
- 170 Sellega seoses tuleb tõdeda, et eespool viidatud suuniste sissejuhatuse punktis 1.2 (vt eespool punkt 3) viidatakse juhendavalt teatavatele asjaoludele, mille esinemisel

äriühingu päästmiseks või ümberkorraldamiseks antud abi võib olla õigustatud erandina suuniste punktist 1.1, mille järgi liikmesriikidel ei ole soovitatav anda toetusi äriühingutele, kes uues turuolukorras peaksid kaduma või ümberkorraldusi tegema. Sellegipoolest ei saa leida, et ainuüksi ühest asjaolust piisaks vabastuse andmiseks. Raskustes oleva äriühingu päästmiseks ja ümberkorraldamise toetamiseks antud riigiabi õigustamiseks piisab ainuüksi ühest asjaolust vaid siis, kui suunistes toodud üldised tingimused päästmis- ja ümberkorraldusabi andmiseks on täidetud.

- 171 Hageja ei ole tõendanud, et komisjon tegi ilmse kaalutusvea, kui ta leidis, et 1998. aasta ümberkorralduskava ei olnud võimeline, erinevalt nende suuniste nõudmistest, äriühingu eluvõimelisust taastama (vt eespool punkt 154).
- 172 Vastupidi hageja väidetele ei tulene ei asutamislepingu sätetest ega eespool viidatud suunistest, et ebaseaduslikku päästmis- ja ümberkorraldusabi tuleb lubada, kui abisaaja äriühingu kadumine viiks monopolse või tiheda oligopoolse olukorra tekkeni turul.
- 173 Hageja poolt tema argumentatsiooni toetuseks viidatud kohtupraktika ei kummuta eelmises punktis toodud järeldust. Tegelikult piirdus Esimese Astme Kohus eespool viidatud kohtuasjas Salomon v. komisjon (punkt 79) vaid tõdemusega, et komisjon ei olnud tolles asjas vaidlustatud otsuses järeldanud abi kokkusobivust üksnes kõnealuste turgude oligopoolset seisundit arvestades, kuna komisjon viitas turustruktuurile vaid tugevdamiseks oma argumentatsiooni, et see abi ei oleks kaasa toonud EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c mõttes ühiste huvidega vastuolus olevaid sobimatuid konkurentsimoonutusi. Eespool viidatud (punkt 88) kohtuasjas Keller ja Keller Meccanica v. komisjon piirdus Esimese Astme Kohus tõdemusega, et asjaomane turg, kus hagejad tegutsesid, ei olnud oligopoolse struktuuriga.

- 174 Muuhulgas tuleb hageja väidetud ebapiisava põhjendamise kohta märkida, et komisjon leidis vaidlustatud otsuses, et *asset-deal* 1 raames kokku lepitud hinnaalandus ei kuulu EÜ artikli 87 lõike 3 punktis c ettenähtud erandi alla. Pealegi ei ole hageja haldusmenetluse käigus oma täiendava taotluse — lubada vaidlustalust meedet EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c alusel — toetuseks esitanud argumenti tema võimaliku turult kadumise mõju kohta selle turu struktuurile.
- 175 Arvestades eespool punktides 59 ja 60 käsitletud nõudmisi põhjendustele, tuleb leida, et käesolevas asjas ei pidanud komisjon põhjalikumalt uurima kõnealusel turul oligopoolse olukorra tekke ohtu ja seega tuleb kaebus vaidlustatud otsuse ebapiisavast põhjendamisest sellega seoses tagasi lükata.
- 176 Arvestades kõike eelnevat, tuleb käesolev väide tagasi lükata.

Kolmas väide, mis tugineb kaitseõiguste ja hea halduse põhimõtte rikkumisele

Poolte argumendid

- 177 Hageja väidab, et riigiabi ametlikus uurimismenetluses annavad menetluse üldpõhimõtted abisaajale laiemad tagatised, kui üksnes õiguse menetluse avamise järel märkusi esitada, mis on huvitatud isikule antud õigus EÜ artikli 88 lõike 2 alusel. Täiendavate õiguste tunnustamine oleks kooskõlas komisjoni viidatud kohtupraktikaga, mille kohaselt abisaaja on vaid „asjassepuutuv isik” viidatud sätte tähenduses.

- 178 Abisaaja olukord erineb huvitatud kolmanda isiku omast seetõttu, et kuigi ta ei ole otseselt menetlusosaline, võib lõplik otsus, mis kohustab abi tagasi võtma, ohustada tema olemasolu. See asjaolu õigustab täiendavate õiguste tunnustamist.
- 179 Täpsemalt panevad õigus õiglasele menetlusele (20. veebruari 2001. aasta otsus kohtuasjas T-112/98: Mannesmannröhren-Werke v. komisjon, EKL 2001, lk II-729, punkt 77) ja kaitseõigus komisjonile kohustuse anda abisaajale võimalus esitada oma seisukohad ametliku uurimismenetluse käigus ilmnenuid faktiliste ja õiguslike asjaolude kohta, millele see institutsioon kavatseb oma otsuses tugineda. See tagatis tuleneb kohtupraktikast, mis käsitleb iga isiku kaitseõiguste tagamist, keda mingi meede võib kahjulikult puudutada (10. mai 2001. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-186/97, T-187/97, T-190/97–T-192/97, T-210/97, T-211/97, T-216/97–T-218/97, T-279/97, T-280/97, T-293/97 ja T-147/99: Kaufring jt v. komisjon, EKL 2001, lk II-1337, punkt 153). Õigusega olla ära kuulatud ja hea halduse põhimõttega kaasneb õigus toimikuga tutvuda (19. veebruari 1998. aasta otsus kohtuasjas T-42/96: Eyckeler & Malt v. komisjon, EKL 1998, lk II-401, punktid 75 jj). Lõpuks lähels abisaaja õiguste piiramine vaid märkuste esitamisega EÜ artikli 88 lõike 2 alusel vastuollu ka puudutatud äriühingute ärakuulamise reeglitega, mis on kehtestatud EÜ artiklite 81 ja 82 rakendamise menetluses ja koondumiste kontrollis.
- 180 Muuhulgas nõuab hea halduse põhimõtte järgimine hoolikat ja erapooletut uurimist (eespool viidatud kohtuotsus komisjon v. Sytraval ja Brink's France, punkt 62, ja 30. jaanuari 2002. aasta otsus kohtuasjas T-54/99: max.mobil v. komisjon, EKL 2002, lk II-313, punkt 48). Seega oli komisjonil kohustus uurida omal algatusel kõiki vajalikke vaatepunkte, taotledes infot eriti abisaajalt, et otsus teha kõiki otsuse vastuvõtmise kuupäeval asjakohaseid asjaolusid teades (eespool viidatud kohtuotsus ESF Elbe-Stahlwerke Feralpi v. komisjon, punktid 93, 126, 128 ja 130).

- 181 Arvestades komisjoni kaalutusõigust riigiabi järelevalves, eriti EÜ artikli 87 lõike 3 kohaldamisel, tuleb seda enam tagada abisaaja õigus olla ära kuulatud (21. novembri 1991. aasta otsus kohtuasjas C-269/90: Technische Universität München, EKL 1991, lk I-5469, punktid 13 jj; 2. juuli 1992. aasta otsus kohtuasjas T-61/89: Dansk Pelsdyravlerforening v. komisjon, EKL 1992, lk II-1931, punkt 129, ja eespool viidatud kohtuotsus Kaufring jt v. komisjon, punkt 152). Kui see õigus piirduks haldusmenetluses vaid õigusega esitada EÜ artikli 88 lõike 2 alusel märkusi, oleks abisaajal, kellel on küll täielik õigus oma seisukohta Esimese Astme Kohtu ees edastada, vaid osaline õiguslik kaitse.
- 182 Käesolevas asjas ei järginud komisjon hageja menetlusõigusi kolmel korral. Esiteks ei rahuldanud ta hageja 28. augusti 2000. aasta märkustes EÜ artikli 88 lõike 2 alusel esitatud taotlust saada juurdepääs komisjoni toimiku mittekonfidentsiaalsele osale ja selle kohta oma seisukoht esitada.
- 183 Teiseks ei võtnud komisjon vastu Saksamaa valitsuse 27. veebruari 2001. aasta teates esitatud pakkumist edastada komisjonile kõige värskem hageja ümberkorralduskava, et EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c alusel kõnealust abi hinnata juhul, kui komisjon leiab, et vastupidiselt Saksamaa valitsuse väitele on selle meetme puhul tegu riigiabiga EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses. Eelkõige ei täitnud komisjon Saksamaa valitsuse suhtes võetud kohustust viimast teavitada enne otsuse vastuvõtmist, et too oleks saanud komisjonile koheselt esitada uue ümberkorralduskava.
- 184 Muuhulgas oli hageja kaitseõiguste tagamise nõue seda olulisem, et komisjon kavatses asjaomase liikmesriigi väite riigiabi puudumise kohta kõrvale jätta (eespool

viidatud kohtuotsus Kaufring jt v. komisjon, punkt 152 lõpus). Nimelt vastupidiselt menetluse astuja väitele ei ole selle liikmesriigi seisukoht olulisem abisaaja omast ja seega ei olnuks üleliigne ära kuulata ka teda.

- 185 Neis tingimustes heidab hageja esiteks komisjonile ette, et komisjon ei uurinud põhjalikumalt hageja argumenti *asset-deal* 1 kohandamise õiguse kohta. Teiseks oli komisjonil kohustus hagejat informeerida oma kavatsusest hinnaalandust riigiabiks lugeda. Komisjoni kohustus läbi viia põhjalik ja erapooletu uurimine nõuab komisjonilt muuhulgas, et ta paluks otse hagejal saata talle uus ümberkorralduskava või selle puudumise korral selle kava üldpunktid ja valmimise kuupäev.
- 186 Tegelikult olevat Saksamaa Liitvabariik oma eespool viidatud 27. veebruari 2001. aasta teates märkinud, et komisjonile edastatud Arnoldi aruanne 24. novembrist 2000 oli ümberkorralduskava kohandamise alus. See kohandamine oli vajalik eraõigusliku investori puudumise ja ajavahemiku 1998/99 langusega seotud ebapiisava sularahatagavara tõttu. Arnoldi aruande kohaselt pidanuks hageja 2002. aastal ületama kasumitootliku läve. Kuna komisjoni oli seega teavitatud hageja finantsolukorra saneerimisest 2001. aasta alguseks, ei võinud komisjon hageja sõnul tugineda vaidlustatud otsuses 1998. aasta ümberkorralduskavale (34. ja 108. põhjendus).
- 187 Kolmandaks ei edastanud komisjon enne haldusmenetluse lõppu ei Saksamaa valitsusele ega hagejale Schott Glasi grupile viimase 28. septembri 2000. aasta märkuste ja 23. jaanuari 2001. aasta lisamärkuste kohta esitatud küsimusi, et anda ka nendele võimalus oma seisukoht teatavaks teha. Kuna komisjon pöördus info saamiseks ühekülgselt hageja peamise konkurendi poole — komisjon pidas neid asjaolusid tähtsaks, kuivõrd ta üleüldse neid küsimusi esitas (vt kohtujuristi ülesannetes oleva kohtunik Vesterdorfi ettepanek 24. oktoobri 1991. aasta otsusele

kohtuasjas T-1/89: Rhône-Poulenc *v.* komisjon, EKL 1991, lk II-867, II-869) —, rikkus komisjon oma erapooletuskohustust kõigi huvitatud isikute suhtes ning nende isikute vahelise mittediskrimineerimise põhimõtet, hea halduse põhimõtet ja hageja õigust õiglasele menetlusele. Muuhulgas vähendas komisjon märgatavalt hageja õiguse olla ära kuulatud kasulikku mõju (eespool viidatud 4. aprilli 2002. aasta määrus Technische Glaswerke Ilmenau *v.* komisjon, punkt 85).

- 188 Niiviisi käitudes rikkus komisjon ka Saksamaa valitsuse kaitseõigusi. Vastupidiselt menetlusele astuja väidetele võib hageja tegelikult tugineda sellele rikkumisele, tõendamaks oma õiguste rikkumist. Asjaomane liikmesriik oli abisaaja pädev esindaja, kuna komisjon pidas abisaajat vaid infoallikaks. Sellegipoolest ei saa abisaaja kohustada liikmesriiki hagi esitama.
- 189 Need rikkumised õigustavad vaidlustatud otsuse tühistamist, kuna ilma nendeta oleks ametlik uurimismenetlus lõppenud erinevalt (5. oktoobri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-288/96: Saksamaa *v.* komisjon, EKL 2000, lk I-8237, punkt 101). Vaidlustatud otsuse sisu oleksid võinud muuta Saksamaa valitsuse ja hageja esitatud märkused Schott Glasi täiendavate märkuste kohta. Vaidlustatud otsuses (35. ja 36. põhjendus) tegi komisjon turuanalüüsi eelkõige kõnealuste täiendavate märkuste alusel, lükates tagasi 20. novembri 2000. aasta teates esitatud Saksamaa valitsuse argumendi, et hageja kadumine viiks oligopoolse olukorra tekkeni. Tuginedes neile täiendavatele märkustele, mis viitasid ülevõimsuse olemasolule ja hageja väidetavale agressiivsele hinnapoliitikale, leidis komisjon, et kõnealune meede ei ole proportsionaalne (vaidlustatud otsuse 102. ja 103. põhjendus).

190 Komisjon ja menetlusse astuja ei nõustu hageja argumentatsiooniga.

Esimese Astme Kohtu hinnang

191 Tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on riigiabi uurimismenetlus selle üldist eesmärki silmas pidades menetlus, mis on algatatud riigiabi andnud liikmesriigi suhtes, arvestades tema kohustusi ühenduse suhtes (eespool viidatud 10. juuli 1986. aasta kohtuotsus Belgia v. komisjon, punkt 29 ning eespool viidatud kohtuotsus Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komisjon, punkt 81).

192 Selle menetluse raames ei saa seega teised huvitatud isikud peale abi andnud liikmesriigi nõuda samasugust vastastavat vaidlust komisjoniga, kui viimasel on asjaomase liikmesriigiga (eespool viidatud kohtuotsused komisjon v. Sytraval ja Brink's France, punkt 59 ja Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komisjon, punkt 82). Seega on nende sisuliseks rolliks komisjonile infoallikaks olemine (eespool viidatud kohtuotsus Skibsværftsforeningen jt v. komisjon, punkt 256, ja 25. juuni 1998. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-371/94 ja T-394/94: British Airways jt v. komisjon, EKL 1998, lk II-2405, punkt 59).

193 Ükski riigiabi uurimismenetluse säte ei anna abisaajale teiste huvitatud isikute hulgas erilist rolli. Tuleb veel meenutada, et riigiabi uurimismenetlust ei viida läbi abisaaja vastu, millisel juhul võiks ta nõuda sama ulatuslikke õigusi nagu kaitseõigused (eespool viidatud kohtuotsus Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komisjon, punkt 83).

- 194 Siinses kontekstis tuleb meenutada, et õiguse üldpõhimõtted, nagu hageja viidatud õigus õiglasele menetlusele, õigus olla ära kuulatud, hea halduse või mitte-diskrimineerimise põhimõte, ei võimalda ühenduse kohtul laiendada menetlusõigusi, mis on riigiabi uurimismenetluse raames antud huvitatud isikutele asutamislepingu ning teisese õigusega. Samuti ei ole asjakohane viidata EÜ artiklite 81 ja 82 rakendamise ja koondumiste kontrolli alasele kohtupraktikale, mis puudutavad mitte liikmesriigi, vaid äriühingute vastu algatatud menetlusi, mille tõttu neil äriühingutel on erilised menetlusõigused.
- 195 Arvestades eelnevaid kaalutlusi, tuleb tagasi lükata hageja väide, et abisaaja olukord erineb teiste huvitatud isikute omast.
- 196 Käesolevas asjas on vaieldamatu, et hagejat kutsuti üles EÜ artikli 88 lõike 2 ja määruse nr 659/1999 artikli 6 lõike alusel märkusi esitama ja et ta kasutas seda võimalust komisjonile 28. augustil 2000 oma märkusi esitades. Muuhulgas tuleneb määruse nr 659/1999 preambuli kaheksandast põhjendusest, et EÜ artikli 88 lõikes 2 ette nähtud menetluse järgimine tagab kõige paremini huvitatud isikute õigused.
- 197 Kuna vaid asjaomane liikmesriik võib nõuda vastastavat menetlust komisjoniga, ei saa leida, et hagejale oleks pidanud andma juurdepääsu haldusmenetluse toimiku mittekonfidentsiaalsele osale või et komisjon oleks tingimata pidanud talle edastama Schott Glasi esitatud märkused või vastused komisjoni küsimustele.

- 198 Sellega seoses on muuhulgas leitud, et riigiabi puututavatest sätetest ega kohtupraktikast ei tulene komisjoni kohustust kuulata ära uurimise all oleva riigiabi saajat või teavitada asjaomast liikmesriiki — ja, *a fortiori*, abi saajat — oma seisukohast enne otsuse vastuvõtmist, kui nii huvitatud isikutele kui ka liikmesriigile on antud võimalus oma märkusi esitada (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Neue Maxhütte Stahlwerke ja Lech-Stahlwerke v. komisjon, punktid 230 ja 231).
- 199 Seoses haldusmenetluse käigus esitatud hageja argumendiga tema õigusest kohandada *asset-deal* 1 Tüüringi liidumaa poolt antud investeerimisabi lubaduse rikkumise tõttu tuleb meenutada, et komisjon lükkas selle tagasi ja tema põhjendused selle kohta on piisavad (vt eespool punktid 67 ja 77). Hagejal ei ole seega alust väita, et komisjon ei olnud põhjalikult uurinud tema argumentatsiooni selles küsimuses.
- 200 Lõpuks heidab hageja Saksamaa Liitvabariigi kaitseõiguste osas komisjonile ette, et too ei olnud vastu võtnud selle liikmesriigi pakkumist edastada komisjonile 19. aprilli 2001. aasta ümberkorralduskava. Ta heidab komisjonile ette ka seda, et ta ei edastanud Saksamaa Liitvabariigile Schott Glasi 23. jaanuari 2001. aasta vastuseid komisjoni küsimustele pärast tolle 28. septembri 2000. aasta märkusi ametliku uurimismenetluse algatamise kohta.
- 201 Tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt eeldab kaitseõiguste tagamise põhimõte seda, et asjaomasele liikmesriigile antakse võimalus tõhusalt teada anda oma vaatepunkt kolmandate huvitatud isikute poolt EÜ artikli 88 lõike 2 alusel esitatud märkuste kohta, millega komisjon kavatses põhistada oma otsust, ja kui liikmesriigile ei antud võimalust nende märkuste osas seisukohta võtta, ei või komisjon neid selle riigi vastu tehtud otsuses kasutada. Sellegipoolest toob selliste kaitseõiguste rikkumine otsuse tühistamise kaasa vaid siis, kui ilma rikkumiseta oleks menetlus erinevalt lõppenud (11. novembri 1987. aasta otsus kohtuasjas 259/85: Prantsusmaa v. komisjon, EKL 1987, lk 4393, punktid 12 ja 13; 14. veebruari

1990. aasta otsus kohtuasjas C-301/87: Belgia *v.* komisjon, EKL 1990, lk I-307, punktid 29–31; eespool viidatud 21. märtsi 1990. aasta kohtuotsus Belgia *v.* komisjon, punktid 46–48, ja eespool viidatud 5. oktoobri 2000. aasta kohtuotsus Saksamaa *v.* komisjon, punktid 100 ja 101).

- 202 Käesolevas asjas anti Saksamaa Liitvabariigile võimalus kooskõlas EÜ artikli 88 lõikega 2 ja määruse nr 659/1999 artikli 6 lõikega 2 esitada oma märkused menetluse algatamise otsuse kohta ning talle edastati huvitatud isikute, nimelt hageja ja Schott Glasi poolt sellega seoses esitatud märkused. Seevastu on kindel, et komisjon ei edastanud Saksamaa Liitvabariigile Schott Glasi 23. jaanuari 2001. aasta vastuseid menetluse algatamise kohta esitatud märkuste järel komisjoni poolt talle esitatud küsimustele.
- 203 Sellegipoolest ei ole kõnealune kaitseõiguste rikkumine nii oluline, et ta tooks iseenesest kaasa vaidlustatud akti tühistamise. See rikkumine kujutab endast seega vorminõuete mittetäitmist, mis tähendab, et asjaomane liikmesriik peab näitama rikkumisega tema subjektiivsetele õigustele tekkinud konkreetset negatiivset mõju ning et tuleb hinnata menetlusnormide rikkumise tagajärgi vaidlusalusele aktile. Seda ei ole aga käesolevas asjas tehtud.
- 204 Neil tingimustel ei ole hageja argument Saksamaa Liitvabariigi kaitseõiguste rikkumisest asjakohane.
- 205 Igal juhul on varem seoses ümberkorralduskava esitamisega leitud, et Saksamaa ametiasutused ei olnud ametlikult teinud komisjonile ettepanekut viimasele edastada 19. aprilli 2001. aasta ümberkorralduskava ja et nad olevat pealegi leidnud, et komisjon saaks otsuse teha ka juba tema valduses olevate andmete põhjal (vt

eespool punkt 160). Seega ei teinud komisjon ilmset kaalutusviga, kui ta ei palunud Saksamaa Liitvabariigil ega, *a fortiori*, hagejal seda kava esitada.

- 206 Esimese Astme Kohus rõhutab, et vaidlustatud otsuse tühistamiseni ei saa viia ainuüksi see asjaolu, et komisjon, nagu ta ise tunnistas, ei edastanud Saksamaa ametiasutustele Schott Glasi 23. jaanuari 2001. aasta vastuseid komisjoni küsimustele.
- 207 Ühest küljest tuleb märkida, et komisjon ei leidnud vaidlustatud otsuses vastupidi Schott Glasi väidetele tema vastustes, et teatavatel turgudel, kus hageja tegutses, esines struktuuriline ületootmine (101. põhjendus).
- 208 Teisest küljest on komisjon seoses Schott Glasi viitega hageja väidetavale agressiivsele hinnapraktikale märkinud kõnealuse abi proportsionaalsuse tingimuse hindamisel järgmist (130. põhjendus):

„Üks [hageja] konkurent märkis menetluse algatamise kohta esitatud märkustes, et [hageja] müüs oma tooteid regulaarselt turuhinnast ja isegi tootmishinnast madalama hinnaga ja et [hageja] olevat pidevalt saanud hüvitist kahjumi katmiseks. Kuna mingit realistlikku ümberkorralduskava ei esitatud, ei saa komisjon välistada võimalust, et neid vahendeid võidakse kasutada turgu moonutavaks tegevuseks ning et need ei ole seotud ümberkorraldusprotsessiga.”

- 209 Isegi kui komisjon vastupidi sellest punktist tulenevale tugines oma põhjendustes mitte üksnes Schott Glasi märkustele, vaid ka tema 23. jaanuari 2001. aasta vastustele komisjoni küsimustele, hindamaks abi proportsionaalsuse tingimust mittetäidetuks, ei saaks see asjaolu viia vaidlustatud otsuse tühistamiseni. Nagu eespool tõdeti, leidis komisjon põhjendatult, et hageja elujõulisuse taastamine ei saanud toimuda ilma piisava ümberkorralduskavata. Ainuüksi sellest tõdemusest piisab, et õigustada hinnangut kõnealuse abi kokkusobimatuses.
- 210 Sellest tulenevalt ei oleks otsuse sisu olnud erinev ka siis, kui Saksamaa Liitvabariigile oleks Schott Glasi 23. jaanuari 2001. aasta vastused teatavaks tehtud.
- 211 Arvestades kõike eelnevat tuleb käesolev väide tagasi lükata.

Neljas väide, mis tugineb ebapiisavale põhjendamisele

Poolte argumendid

- 212 Teiste väidetega välja toodud ebapiisavatele põhjendustele lisaks heidab hageja komisjonile ette ka seda, et too ei olnud vaidlustatud otsust piisavalt põhjendanud selles osas, mis puudutab ühest küljest liikmesriikidevahelise kaubanduse kahjustamist EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses ja teisest küljest kaubandustingimuste ebasoovitavat mõjutamist EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c tähenduses. Komisjon piirdus tõdemisega, et kõnealuste toodete turul on konkurendid ja toimub kaubandus (51. põhjendus). Komisjon oleks pidanud vähemalt üldjoontes piiritlema

seda turgu, märkima ära hageja peamised konkurendid teistes liikmesriikides ning iseloomustama ühenduse olulisemaid kaubandusvoolusid ja täpsustama, millised tagajärjed oleksid hageja kadumisel turult, eriti kui teatavates valdkondades oli Schott Glasi grupp tema ainus konkurent (eespool viidatud kohtuotsus British Airways jt v. komisjon, punkt 273).

- 213 Muuhulgas ei võtvat vaidlustatud otsuse põhjendus arvesse kõnealuse meetme konteksti (15. mai 1997. aasta otsus kohtuasjas C-355/95 P: TWD v. komisjon, EKL 1997, lk I-2549, punkt 26). Eraõigusliku investori kriteeriumi kohaldamisel oleks komisjon pidanud tegelikult hindama kõnealust meetet eraldi kontrollile allutatud varasema abi kontekstis (37., 42., 63., 65., 85. ja 110. põhjendus).
- 214 Komisjon ja menetlusse astuja ei nõustu hageja poolt seoses käesoleva väitega esitatud argumentidega.

Esimese Astme Kohtu hinnang

- 215 Tuleb meenutada, et ehkki komisjonil on kohustus otsuse põhjendustes viidata vähemalt abi andmise tingimustele, kui need võimaldavad näidata, et abi kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust, ei ole tal siiski kohustust näidata juba antud abi tegelikku mõju. Kui komisjonil oleks selline kohustus, viiks see nõudmine selliste liikmesriikide eelistamisele, kes annavad ebaseaduslikku abi, nende liikmesriikide ees, kes teavitavad komisjoni kavandatavast abist (vt selle kohta eespool viidatud 19. septembri 2002. aasta kohtuotsus C-113/00: Hispaania v. komisjon, punkt 54 ja viidatud kohtupraktika).

- 216 Seda kohtupraktikat silmas pidades on ilmne, et komisjon ei rikkunud oma kohustust vaidlustatud otsust piisavalt põhjendada.
- 217 Tegelikult määratles komisjon vaidlustatud otsuse 35. ja 36. põhjenduses vaidlusaluste toodete turu (eriklaas) ja tõdes, et hageja oli üks kümnest sellel turul tegutsevast äriühingust. Muuhulgas edastab vaidlustatud otsuse 51. põhjendus põhjaliku ja piisava ülevaate asjaoludest ja õiguslikest kaalutlustest, mis võeti aluseks hindamaks liikmesriikide vahelise kaubanduse kahjustamise tingimust, st et hageja ühenduses asutatud konkurendid tegutsesid kõnealuste toodete turul, et sellel turul toimus kaubandus ja et konkurentidele ei antud selliseid finantseeliseid, nagu sai hageja.
- 218 Sellest tuleneb, et ka see väide tuleb tagasi lükata.

Viies väide, mis tugineb määruse nr 659/1999 artikli 20 lõike 1 teise lause rikkumisele

- 219 Hageja leiab, et komisjon rikkus ühte olulist menetlusreeglit, kui ta ei olnud omal algatusel hagejale edastanud vaidlustatud otsuse koopiat vastavalt määruse nr 659/1999 artikli 20 lõike 1 teisele lausele. Selle sätte eesmärk olevat anda abisaajale, kelle teavitamine on olulisem teiste huvitatud isikute teavitamisest, täielik kindlus, et tema valduses on volinike kogu poolt vastu võetud tekst. Õiguskindluse põhimõtte kohustab komisjoni seda tegema kahe kuu jooksul alates otsuse tegemise kuupäevast.

- 220 Sellega seoses leiab Esimese Astme Kohus, et komisjon väidab õigesti, et selle määruse artikli 20 lõike 1 teine lause paneb komisjonile kohustuse edastada uurimismenetluse lõpetamise otsus alles pärast selle vastuvõtmist ja asjaomase liikmesriigi teavitamist. Kuna akti seaduslikkust tuleb hinnata tema vastuvõtmise kuupäeval olemas olnud faktiliste ja õiguslike asjaolude valguses, ei saa eespool viidatud sätte rikkumine viia vaidlustatud otsuse ebaseaduslikuks tunnistamiseni ja seega selle tühistamiseni.
- 221 Seega tuleb viies väide tagasi lükata ja hagi tervikuna rahuldamata jätta.

Kohtukulud

- 222 Kodukorra artikli 87 lõike 2 kohaselt on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud kandma kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna hageja nõudeid ei rahuldatud, jäetakse hageja kanda tema kohtukulud ning mõistetakse temalt vastavalt komisjoni nõuetele välja komisjoni kohtukulud, sealhulgas ajutiste meetmete kohaldamise menetlusega seonduvad kohtukulud.
- 223 Hagejalt mõistetakse välja ka menetluse astuja kohtukulud vastavalt viimase nõuetele.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (viies, laiendatud koda)

otsustab:

- 1. Jätta hagi rahuldamata.**
- 2. Hageja kannab enda kohtukulud ning temalt mõistetakse välja komisjoni ja menetluse astuja kohtukulud nii põhikohtuasjas kui ka ajutiste meetmete kohaldamise menetluses.**

García-Valdecasas

Lindh

Cooke

Legal

Martins Ribeiro

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 8. juulil 2004 Luxembourgis.

Kohtusekretär

Esimees

H. Jung

R. García-Valdecasas